

Hållbarhetsbokslut 2021

Söderhamns
kommun

Innehållsförteckning

Inledning	5
Slutsatser och diskussion	6
Axplock från 2021	8
Förslag till utvecklat hållbarhetsarbete	9
Bakgrund	10
Agenda 2030	10
Söderhamn en ekokommun	10
Strategiska styrdokument inom hållbarhet	11
Arbetsätt och underlag	12

Ekologisk hållbarhet 13

Rent vatten och sanitet för alla	15
Aktiviteter och åtgärder	15
Utmaningar och möjligheter	17

Bekämpa klimatförändringarna	20
Aktiviteter och åtgärder	20
Utmaningar och möjligheter	22

Hav och marina resurser	27
Aktiviteter och åtgärder	27
Utmaningar och möjligheter	29

Ekosystem och biologisk mångfald	32
Aktiviteter och åtgärder	32
Utmaningar och möjligheter	34

Social hållbarhet

37

Ingen fattigdom

38

Aktiviteter och åtgärder

38

Utmaningar och möjligheter

38

Ingen hunger

40

Aktiviteter och åtgärder

40

Utmaningar och möjligheter

40

God hälsa och välbefinnande

42

Aktiviteter och åtgärder

42

Utmaningar och möjligheter

44

God utbildning för alla

48

Aktiviteter och åtgärder

48

Utmaningar och möjligheter

49

Jämställdhet

52

Aktiviteter och åtgärder

52

Utmaningar och möjligheter

53

Hållbar energi för alla

56

Aktiviteter och åtgärder

56

Utmaningar och möjligheter

57

Hållbara städer och samhällen

59

Aktiviteter och åtgärder

59

Utmaningar och möjligheter

61

Fredliga och inkluderande samhällen

64

Aktiviteter och åtgärder

64

Utmaningar och möjligheter

63

Ekonomisk hållbarhet

68

Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

70

Aktiviteter och åtgärder

70

Utmaningar och möjligheter

72

Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

76

Aktiviteter och åtgärder

76

Utmaningar och möjligheter

77

Minskad ojämlikhet

79

Aktiviteter och åtgärder

79

Utmaningar och möjligheter

80

Hållbar konsumtion och produktion

82

Aktiviteter och åtgärder

82

Utmaningar och möjligheter

84

Inledning

I det här bokslutet redovisas kommunens bidrag till hållbarhet utifrån de 17 globala målen för Agenda 2030. Bokslutet innehåller en beskrivning av genomförda aktiviteter och åtgärder under 2021 som bidrar till respektive hållbarhetsmål. För varje mål finns även en summering av utmaningar och möjligheter i det framtida arbetet. I rapporten redovisas indikatorer som bygger på nationellt sammanställda data och kommunegna underlag. Bokslutet är uppdelat i tre kapitel utifrån miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet.

Hållbarhetsbokslutet är ett komplement till kommunens årsbokslut. Syftet är att bokslutet ska fungera som beslutsunderlag och stimulera till ett utvecklat hållbarhetsarbete i kommunens verksamheter. Samtidigt ska det vara ett verktyg för att mäta i vilken grad hållbarhetsarbetet ger effekt.

Årets bokslut innehåller axplock av det hållbarhetsarbete som genomförs i kommunala förvaltningar och bolag. En stor del av det ordinarie arbetet bidrar till målen inom Agenda 2030. Bokslutet lyfter också fram mer projektinriktade satsningar och investeringar som bidrar till miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet.

Bokslutet är inte en heltäckande beskrivning av hållbarhetsarbetet i Söderhamn. Framförallt saknar rapporten en redovisning av det omfattande hållbarhetsarbete som görs av kommunens invånare, företag, föreningsliv och övriga aktörer i civilsamhället.

Målgrupp för rapporten är främst beslutsfattare och tjänstemän i kommunkoncernen, men Söderhamns kommun välkomnar invånare, företag, föreningar med flera att ta del av bokslutet och vara fortsatt aktiva och medskapande till utveckla ett hållbart Söderhamn.

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

Slutsatser och diskussion

En stor del av kommunens ordinarie arbete bidrar till hållbarhet. Det handlar om arbete inom utbildning, omvårdnad, arbetsmarknadsåtgärder, försörjningsstöd, miljötillsyn, teknisk förvaltning, samhällsplanering, avfallshantering, vatten- och avloppsfrågor, energiförsörjning och så vidare. I hållbarhetsboks slutet redovisas en rad insatser som gjorts under 2021.

Kommunen driver även flera utvecklingsprojekt som bidrar till hållbarhet. Finansiering av projekten sker bland annat via regionala medel, statsstöd och EU-medel. Det är viktigt att engagemanget kring att delta i projekt och arbeta lösningsorienterat med att utveckla verksamheter tas till vara. Hållbarhetsarbete handlar många gånger om att våga testa och prova nya innovativa lösningar på långsiktiga problem.

Trots att ett omfattande arbete bedrivs idag, krävs en stor långsiktig omställning i det kommunala arbetet om de globala målen ska nås. Det gäller både för att kunna hantera lokala utmaningar exempelvis gällande integration och samtidigt ta ett kommunalt ansvar för globala utmaningar till exempel inom miljöområdet. Avgörande för att komma vidare i hållbarhetsarbetet är helhetssyn. Tiden är knapp om målen för Agenda 2030 ska kunna nås, inte minst målen inom klimatområdet.

För att hantera frågor som integration, folkhälsa och utanförskap krävs ett förebyggande långsiktigt arbete. Effekten av de insatser som görs för att elever ska uppnå behörighet, satsningar som görs för att fånga upp barn och ungdomar som hamnat i utanförskap och så vidare, kan ofta inte ses i närtid. Det finns potential att ytterligare samordna insatserna mellan myndigheter och kommunen för att minska antalet invånare som hamnar i utanförskap. Likvärdig utbildning för barn och unga är en stor utmaning och kompetensförsörjning i form av behöriga lärare och forskollärare är en prioriterad fråga för att nå social hållbarhet.

Glädje i lärandet.

Till grund för arbetet med miljömässig hållbarhet finns flera strategier och planer som behöver omsättas i praktisk handling. Det handlar bland annat om översiktsplanen som syftar till hållbar utveckling och landsbygdsutveckling och kretsloppsplanen som syftar till en hållbar avfallshantering och resursanvändning. Det finns flera kommunövergripande arbetsgrupper på plats som fungerar som motor för åtgärdsarbetet.

Kommunen har som inriktningsmål att vara klimatneutral 2030. Det är viktigt att den nya planen för energi och klimat som tas fram följs av en budget för att genomföra åtgärder, inte minst gällande omställning av fordonsflottan i kommunen. Arbetet för att utveckla cykelvägnät och kollektivtrafik, samt bidra till utbyggnad av laddplatser och möjlighet att tanka förnybara drivmedel lägger en grund för omställning inom transportsektorn.

Det ligger en utmaning i att kombinera nyttjande av naturresurser med mål om biologisk mångfald och det finns ett behov av att ta fram nya lokala mål och åtgärder som bidrar till hållbart nyttjande av naturresurser och biologisk mångfald.

Kommunen strävar efter en långsiktigt hållbar ekonomi och arbetar med flerårsbudgetar och prognoser i olika former. När det gäller stora och långsiktiga investeringar i till exempel fastigheter och lokaler bör hållbarhet vara en naturlig del. En viktig aspekt är att tänka flexibelt så att fastigheter och lokaler kan nyttjas över lång tid till olika ändamål.

Utöver näringslivet spelar civilsamhället en viktig roll i hållbarhetsarbetet. Föreningslivet ger barn och unga möjligheter att bland annat utöva sport- och kulturaktiviteter. Studieförbund fyller en folkbildande funktion inom bland annat miljöområdet och aktörer som arbetar med välgörenhet bidrar till ett minskat utanförskap. Det finns även flera aktörer som driver miljöfrågor i kommunen. Kommunen har en viktig roll i att stödja föreningslivet och det övriga civilsamhället.

Hållbarhetsarbetet behöver integreras i verksamhetsplaner, uppföljningar och budgetprocesser. Åtgärder och projekt kan behöva koordineras och samordnas i högre grad och i de fall det är relevant, är det viktigt att samverka med andra kommuner och regionala aktörer. De kommunövergripande arbetsgrupper som finns på plats, med representanter från olika verksamheter, behöver vara i funktion och kompletteras med projektinriktade arbetsgrupper som arbetar med avgränsade uppdrag. Kommunen har god erfarenhet av att nyttja EU-medel och regionala medel till projekt och statsstöd för investeringar, vilket bidrar till att satsningar har kunnat och kan genomföras.

Axplock från 2021

- Kommunen ansökte om deltagande i Glokala Sverige med syfte att utveckla kommunens arbete kopplat till Agenda 2030
- En förstärkning har gjorts i organisationen med en tjänst som folkhälsostrateg med syfte att arbeta långsiktigt för att förbättra hälsan hos befolkningen
- En funktion som trygghetssamordnare har tillsatts
- En kretsloppsplan har antagits
- En vatten- och avloppsplan har antagits
- Söderhamns kommuns upphandlings- och inköspolicy samt riktlinjer för direktupphandling som inkluderar hållbarhetsaspekter har antagits
- Söderhamns kommun blev uttagen till ett samverkansprojekt (ESF) för att utveckla sociala företag
- Söderhamns kommun gick med i ett projekt för ekosystembaserad havsförvaltning i Södra Bottenhavet
- Arbete i en samlad och kommunövergripande samhällsbyggnadsprocess har påbörjats, ett arbete som bidrar till hållbart samhällsbyggande
- Flera satsningar för hållbara transporter har gjorts; antalet publika laddstolpar har ökat, både vid E4 och i centrala Söderhamn och möjligheten att tanka HVO (biodrivmedel) har förbättrats för kommunala verksamheter

Landsbygden i Trönö bär på en rik natur- och kulturmiljö.

Foto: Erling Sjödin

Förslag till utvecklat hållbarhetsarbete

Vid framtagande av hållbarhetsbokslutet har flera utvecklingsområden lyfts som viktiga. Det handlar bland annat om att:

- anta en folkhälsostراتيجية som omfattar kommunkoncernens samtliga delar och införlivas i den ordinarie kommunala verksamheten
- stärka och koordinera kommunens arbete med integration
- anta en plan för energi och klimat som inkluderar klimatinvesteringar för att Söderhamn ska vara en klimatneutral kommun 2030
- ta fram en trafik- och cykelplan för hållbara transporter
- ta fram en samlad ”grönplan” som innehåller mål och åtgärder för biologisk mångfald, hållbart nyttjande av naturresurser och friluftsliv
- ställa krav vid upphandlingar, både sociala och miljömässiga krav, i linje med den nya upphandlings- och inköspolicyn
- utveckla uppföljning gällande miljökrav och sociala krav vid upphandling och inköp
- utveckla uppföljning av kommunens transporter med egna fordon samt resor i tjänsten
- utveckla uppföljning av kretsloppsplanens och vatten- och avloppsplanens åtgärder
- följa upp genomförande av översiktsplanens målsättningar
- implementera hållbarhetsaspekter i styrsystem och mål- och resursplaner

Bakgrund

Agenda 2030

År 2015 enades FN:s medlemsländer om att anta globala mål. De globala målen är en ny agenda för global hållbar utveckling och efterträder de millenniemål som var aktuella fram till 2015. Syftet med målen är att människor världen över ska kunna enas kring en definition av hållbar utveckling med hjälp av mål och delmål och på sikt kunna mäta hur arbetet fortgår. Eftersom målen är antagna av länder med varierande förutsättningar, är delmålen specifikt anpassade för respektive lands unika förutsättningar. I Sverige finns till exempel inte utsträckta problem med extrem fattigdom, även om många människor lever på otillräckliga resurser.

De globala målen för Agenda 2030 bör ses tillsammans, de är integrerade och odelbara. Framgång krävs inom alla områden för att målen ska uppnås och inget mål ska nås på bekostnad av något annat.

Hållbarhet har alltid tre dimensioner: den ekonomiska, den sociala och den ekologiska. För en hållbar samhällsordning behöver hänsyn tas till alla dimensionerna. Hållbarhetsmålen illustreras ibland som en tårta. Det understa lagret, basen, är ekologisk hållbarhet. Vår planet sätter ramarna och den ekologiska hållbarheten är avgörande för allt liv. Högre upp bland tårtagrenen kommer de sociala målen och längst upp de ekonomiska målen.

Illustration: Jerker Lokrantz/Azote

Källa: Azote Images for Stockholm Resilience Centre. Illustrationen är baserad på Stockholm Resilience Centres ikonbild "The wedding cake" utvecklad av Carl Folke et al.

Söderhamn en ekokommun

Söderhamns kommun är medlem i Sveriges Ekokommuner som är en arbetsorganisation i vilken kommuner och regioner arbetar strategiskt och systematiskt för hållbar utveckling. Föreningen ska främja utvecklingen av ett hållbart samhälle utifrån en ekologisk grundsyn med en tydlig koppling till det ekonomiska och sociala perspektivet.

De fyra hållbarhetsprinciperna utgör ramen för Sveriges ekokommuners verksamhet:

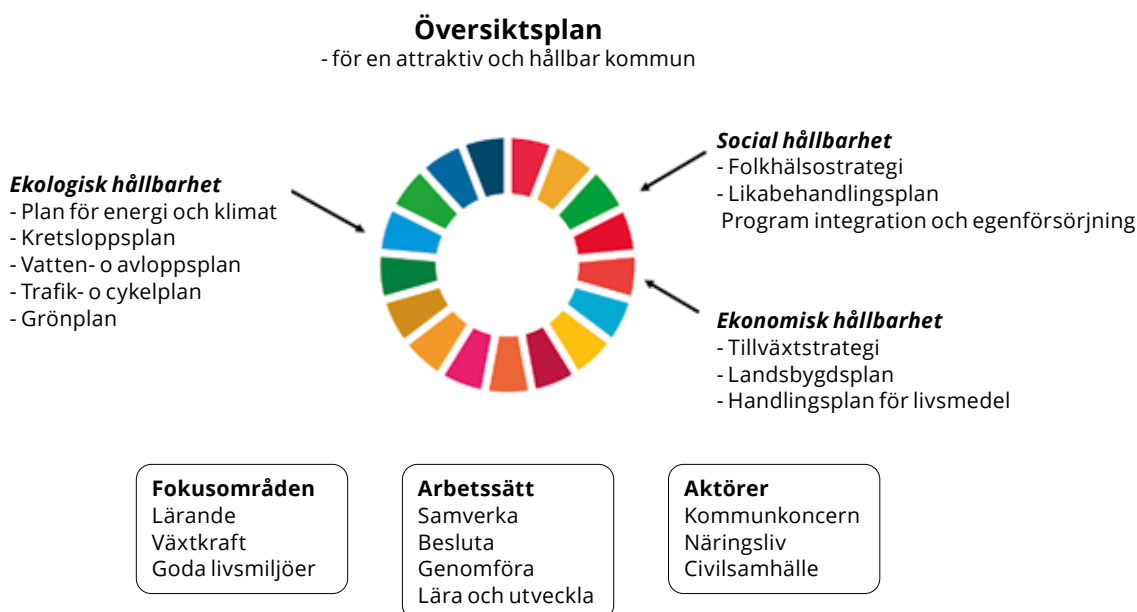
- minska spridningen och användningen av material som hämtas från berggrunden, som tungmetaller och olja
- minska belastningen på naturen från produktion och konsumtion
- inte använda mer av naturens resurser än vad naturen själv hinner återskapa
- skapa ett samhälle så att alla människor kan tillgodose sina behov

Strategiska styrdokument inom hållbarhet

Söderhamns kommun har flera styrdokument med mål och åtgärder som bidrar till ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Kommunens översiktsplan fungerar som ett paraplydokument för planer med åtgärder inom ett flertal områden och översiktsplanen innehåller också ett inriktningsmål om att Söderhamn ska vara en "klimatneutral kommun" år 2030. Översiktsplanen har 2040 som mållår och rymmer inriktningar för samhällsplaneringen, samt förslag till åtgärder för en hållbar utveckling och landsbygdsutveckling. I planen finns fem delstrategier:

- En levande landsbygd med starka kommundelscentrum
- En skärgårdsnära småstad med en levande stadskärna
- En självklar del av regionen
- En grön infrastruktur med stora gröna och blå värden
- Cirkulär ekonomi och hållbara tekniska försörjningssystem

Även målen för Agenda 2030 fungerar som ett paraply för hållbarhetsarbetet. I dagsläget är inte alla de strategiska och kommunövergripande planer, strategier och program som omnämns i bilden nedan beslutade, men det finns ett behov av att de kommer på plats de närmaste åren för att hållbarhetsarbetet i kommunen ska utvecklas och bidra till Agenda 2030.

Kommunfullmäktige har även fattat beslutat om tre fokusområden som berättar vilka områden som organisationen särskilt ska prioritera under perioden 2020 – 2023. Samtliga fokusområden har kopplingar till Agenda 2030:

Lärande

Vi möjliggör lärande och utveckling, så fler kan försörja sig själva och känna stolthet och trygghet.

Växtkraft

Vi skapar tillväxt inom näringslivet och på arbetsmarknaden, så att företagsamheten växer och fler arbetstillfällen skapas.

Goda livsmiljöer

Vi utvecklar levande, trygga och tillgängliga livsmiljöer, så att alla kan leva ett gott liv med god hälsa.

Arbetsätt och underlag

Till grund för hållbarhetsbokslutet ligger material från verksamheternas årliga uppföljning. Tre analysdialoger på temat miljömässig, social och ekologisk hållbarhet har hållits med representanter från samtliga förvaltningar och bolag.

De indikatorer och data som redovisas i bokslutet är främst hämtade från databasen Kolada som Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) ansvarar för. Under 2020 lanserades en uppsättning nyckeltal för Agenda 2030 i Kolada. I bokslutet finns också kommunegna data.

Kopplat till kommunens samlade årsbokslut har även ett barnbokslut tagits fram med fokus på barnens situation i Söderhamn.

Ett hållbart samhälle har barnen i centrum.

Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet

Grunden för en långsiktig hållbar utveckling är väl fungerande ekologiska system. Systemens funktion är direkt och indirekt nödvändiga för att ge människor möjlighet att tillfredsställa sina behov. Utan fungerande ekologiska system reduceras dessa möjligheter på kort och lång sikt.

Sveriges riksdag har antagit 16 miljö kvalitetsmål och arbetet med att uppnå dem utgör grunden för den svenska miljöpolitiken. Syftet är att vi inom en generation ska kunna lämna över ett samhälle till våra barn där de stora miljöproblemen är lösta utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. De svenska målen är betydligt mer preciserade när det gäller vilken miljö kvalitet som krävs för en god miljö i jämförelse med målen i Agenda 2030. Att uppnå miljömålen innebär att vi uppnår den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 i Sverige.

I Söderhamns kommun finns ingen samlad plan för ekologisk hållbarhet, men flera styrdokument har bäring på ekologisk hållbarhet. Kommunens kretsloppsplan rymmer mål och åtgärder för en hållbar resursanvändning och avfallshantering. I vatten- och avloppsplanen finns mål och åtgärder kopplade till vatten och avlopp. Det pågår även arbete med att ta fram en plan för energi och klimat samt en trafikplan som rymmer mål och åtgärder för klimatomställning och hållbara transporter.

Illustration: Tobias Flygar

Vatten är en grundförutsättning för allt levande på jorden och därmed också en förutsättning för människors hälsa och en hållbar utveckling.

Aktuella delmål

- 6.3 Förbättra vattenkvalitet och avloppsrening samt öka återanvändning.
- 6.4 Effektivisera vattenanvändning och säker vattenförsörjning.
- 6.6 Skydda och återställ vattenrelaterade ekosystem.

Aktiviteter och åtgärder

Kommunens dricksvatten är av mycket god kvalitet och dricksvattentillgången god. Ljusnanåsen är kommunens viktigaste grundvattentillgång och åsen försörjer stora delar av kommunens invånare med dricksvatten. Under 2021 avvecklades Järvsjöns vattenverk, kommunens tidigare enda ytvattentäkt, och abonnenter boende i Ljusne och Vallvik försörjs nu istället med kommunalt dricksvatten från Ljusnanåsen.

För att möta framtida krav och säkerställa fortsatt god dricksvattenkvalitet pågår ett antal projekt, bland annat utredning av nytt vattenuttag och utredning för att möjliggöra reservvattentäkt inom ordinarie produktion. Kommunens fyra vattenverk har kapacitet för att försörja kommunens invånare med dricksvatten. Dock behöver grundvattenskyddet stärkas för att säkerställa framtida vattenförsörjning. Kommunens arbete med uppdatering av vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter sker fortlöpande. Även kapaciteten behöver säkras.

I kommunen finns det sju avloppsreningsanläggningar. Granskär är den största anläggningen. Anläggningen renar vatten från knappt 15 000 personer. I anslutning till reningsverket ligger Granskärs våtmark som är Sveriges nordligaste våtmark för efterbehandling av avloppsvatten. Våtmarken har en yta på 9 ha och fungerar som ett extra reningssteg för avloppsvatten. Hela våtmarken har skapats från en tidigare naturlig våtmark och består av två dammsystem med totalt åtta dammar.

Söderhamn Nära har under år 2021 gjort riktade punktinsatser på avloppsnätet, såsom brunnsrenoveringar, bortkoppling av brunnar och infodringar av kortare ledningssträckor med inläckage, för att minska mängden ovidkommande vatten i ledningsnätet. Dessa åtgärder bidrar till att minska risken för att behöva brädda, släppa ut, orenat avloppsvatten till recipienter i samband med kraftig nederbörd och snösmältning. Ett antal avloppspumpstationer har också byggts om under 2021 och när dessa byggts om minskar energiförbrukningen och risken för utsläpp av orenat vatten.

En strategisk plan för vatten och avlopp (VA-plan) antogs under 2021. Planen är ett av planeringsunderlagen för att nå översiktsplanens mål om hållbar utveckling. Den rymmer åtgärder för en god försörjning av vatten och avlopp i Söderhamns kommun. Några av åtgärderna handlar om att ta fram en reservvattenplan för att säkra tillgång till dricksvatten på lång sikt, samt en nödvattenplan för hur akut brist på dricksvatten ska hanteras vid en krissituation.

Föroreningar i form av PFAS i grundvatten, är ett relativt nytt miljöproblem som fått stor uppmärksamhet de senaste åren. I vatten- och avloppsplanen lyfts behovet av att utreda PFAS-påverkan från tidigare brandövningar vid flygplatsen i Söderhamn.

De miljö kvalitetsnormer som finns för vatten i svensk lagstiftning ligger till grund för prioritering i arbetet med miljötillsyn i kommunen. Det finns ca 4 500 enskilda avlopp i Söderhamns kommun. Varje år görs inventeringar via miljötillsynen på ett femtiotal av de befintliga avloppen. Vilka områden som prioriteras för inventering baseras på känslighet för övergödning. Om brister i avloppsanläggningar upptäcks vid inventering uppmanas berörda fastighetsägare till åtgärder.

I Söderhamns kommun finns sen flera år tillbaka en kommunövergripande vattengrupp med företrädare från förvaltningar och bolag, samt vattenvårdsförbund. Gruppen fungerar som ett samverkansforum för vattenåtgärder av olika slag, till exempel gällande dricksvatten, avloppsvatten, dagvatten, biologisk återställning och miljötillsyn av enskilda avlopp.

Kommunen har tagit fram en dagvattenstrategi. I ett ändrat klimat väntas fler och häftigare skyfall. Planering av dagvattenlösningar blir allt viktigare för att minska riskerna för framtida översvämningar och en av åtgärderna i den nya VA-planen rymmer framtagande av en handlingsplan för dagvatten.

Ljusnan-Voxnans vattenvårdsförbund är en sammanslutning av kommuner, företag med flera som ansvarar för recipientkontroll och vattenvårdande arbete. Förbundet driver tillsammans med Söderhamns kommun ett projekt vid Ålsjöängarna. Syftet med projektet är att undersöka möjligheten att

Fiskelycka.

Foto: Maria G Nilsson

Foto: Shutterstock

Rent dricksvatten, något som ofta tas för givet.

nyttja delar av området för att stoppa läckage av näringsämnen ut via Söderhamnsån till Söderhamnsfjärden. I Styvjebäcken som rinner genom Vågbro, driver förbundet ett projekt i samverkan med kommunen för att finna översvämningssänkande åtgärder. I Florån/Florsjön driver vattenförbundet ett tredje projekt för att skapa åtgärdsunderlag som på sikt kan bidra till minskad problematik med övergödning i Florån/Florsjön.

I Skärjån drivs ytterligare ett samverkansprojekt inom vattenvård mellan Länsstyrelsen, Söderhamns och Gävle kommuner, Trafikverket, Stora Enso, sportfiskeförening, kulturförening med flera. Skärjån har känsliga bestånd av flodpärlmussla och havsöring och satsningar görs på biologisk återställning efter flottledsrensningar och utbyggnad av vattenkraft.

Utmaningar och möjligheter

En stor andel sjöar och vattendrag i Söderhamns kommun uppnår inte god ekologisk status enligt EU:S vattendirektiv och det krävs arbete för att förbättra vattenkvaliteten i dem. Kommunen uttrycker i översiktsplanen att bibehållen och förbättrad vattenstatus ska vara utgångspunkt för samhällsplanering och myndighetsutövning.

Det finns också ett antal grundvattenförekomster som inte uppnår god kemisk och kvantitativ status i kommunen. Det dricksvatten som kommunen producerar är dock av mycket god kvalitet och grundvattentillgången god. Framtida klimat- och samhällsförändringar kommer innebära utmaningar för dricksvattenförsörjningen.

Arbetet med klimatanpassning behöver ta fart i olika former i kommunens verksamheter. I takt med att risken för fler och mer intensiva skyfall väntas öka de närmaste årtiondena, behövs satsningar på robusta system för dagvatten. Ett ändrat klimat med längre perioder av torka och höga temperaturer

kan också påverka kommunens dricksvattentillgångar och kvalitén på desamma. Förutom satsningar på dagvattenlösningar är det viktigt att ta fram en nödvattenplan för krissituationer och en reservvattenplan för framtida dricksvattenförsörjning.

Den VA-plan som antogs under 2021 rymmer åtgärder med en tidsplan för genomförande. Det är viktigt att det kontinuerligt avsätts resurser för genomförande av planen. Vattengruppen fungerar som ett bra forum för fortsatt samverkan vid genomförande av planen.

I det nya åtgärdsprogrammet för vattendirektivet finns en ny åtgärd till landets kommuner om att arbeta med en samlad vattenplanering. I Söderhamns kommun finns redan ett kommunövergripande arbetssätt i den lokala vattengruppen, en grupp som ligger väl i linje med förslag till nya arbetssätt under direktivet.

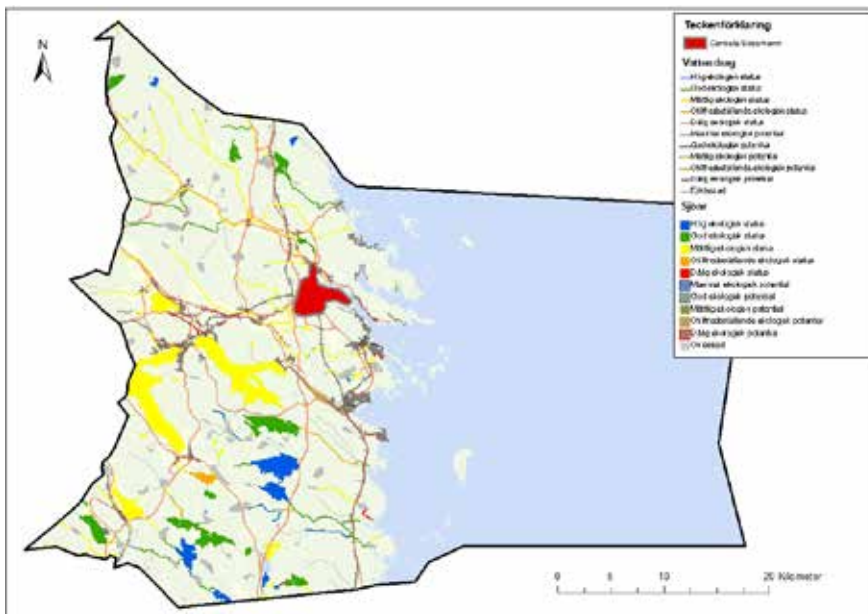
Flera vattendrag som mynnar ut i havet har problem med övergödning. Arbetet med att inventera och utöva tillsyn av bristfälliga enskilda avlopp är resurskrävande. En förstärkt miljötillsyn och resurser till bland annat inventeringar av enskilda avlopp skulle bidra till att fler avlopp åtgärdas och utsläppen av övergödande ämnen minskar.

Söderhamns kommun har i ett par årtionden genomfört biologisk återställning i flera vattendrag. Kommunens fiskeplan för biologisk återställning har legat till grund för arbetet. Det finns fortfarande vattendrag med stark påverkan från tidigare flottning och utbyggnad av vattenkraft som behöver åtgärdas. I översiktsplanen uttrycks att kommunen ska verka för att vattendomar inom Ljusnans avrinningsområde omprövas för att säkerställa fiskvandring och återskapa strömmande vattenmiljöer.

En av många uppskattade vattenmiljöer i Söderhamns kommun.

Ekologisk status för sjöar och vattendrag enligt vattendirektivet (uppdaterade klassningar fram till 2019)

Den senaste klassningen av sjöar och vattendrag enligt vattendirektivet, visar att 50 procent av Söderhamns sjöar uppnår minst god ekologisk status, vilket kan jämföras med ett snitt för Sverige på 53 procent. När det gäller vattendrag uppnår 35 procent av dem minst god ekologisk status i Söderhamns kommun, vilket överensstämmer med värden för riket som helhet.

Endast 75 procent av grundvattenförekomsterna har god kemisk och kvantitativ status i kommunen, motsvarande siffra på nationell nivå är 97 procent. Samtliga (100 procent) kommunala vattentäkter har fastställda vattenskyddsområden inklusive skyddsföreskrifter

Källa: VISS, statusklassningar vattendirektivet, Söderhamns kommun

Flygfoto över Söderhamns stad.

Målet innebär att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser. Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Aktuella delmål

- 13.1 Stärk motståndskraften och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer.
- 13.2 Integrera åtgärder mot klimatförändringar i politik och planering.
- 13.3 Öka kunskap och kapacitet för att hantera klimatförändringar.

Aktiviteter och åtgärder

Klimatförändringarna är en av de största utmaningar människan ställts inför. Söderhamns kommun har som mål att vara en klimatneutral kommun år 2030. Det krävs handlingskraft för att ställa om och minska utsläppen av växthusgaser på kommunal nivå.

Kommunen och bostadsbolaget Faxeholmen har gjort stora satsningar inom energieffektivisering i egna fastigheter i ett "EPC-projekt" (Energy Performance Contracting). Investeringarna leder till minskad energianvändning. Projektet har också lett till att kommunen enbart använder förnybar energi i sina lokaler.

Utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter står för en tredjedel av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Söderhamns kommun ska verka för att andelen resor med hållbara transporter ökar, både i den egna organisationen och i kommunen som helhet. Det är samtidigt viktigt att mängden transporter minskar.

Kommunen har ställt krav på fossilfria transporter gällande bland annat skolskjuts. Den kommunala fordonsflottan körs nästan uteslutande på diesel och bensin. Det finns endast några etanolfordon och några elbilar, men ett arbete har påbörjats att öka takten i omställningen av fordonsparken. Under 2021 installerades en tank med HVO-drivmedel i Norrala. Tanken nyttjas av hemtjänstens fordon.

Det kommunala bolaget Söderhamn Nära har kommit längre i omställningen till fossilfria transporter. Söderhamn Nära har antagit Fossilfritt Sveriges transportutmaning och har idag fossilfria transporter. Biodiesel i form av HVO har ersatt diesel och ett antal fordon har ersatts med elbilar.

En strategi för utbyggnad av laddplatser för elfordon, samt tankställen för förnybara drivmedel togs fram under 2021 och beslut väntas under 2022 efter en remissrunda. Kopplat till strategin föreslås att beslut fattas om att de nya fordon som köps eller leasas till bilpoolen ska drivas med fossilfria drivmedel. En budget föreslås för utbyggnad av laddplatser vid kommunal verksamhet. Kommunen beviljades under 2021 statsstöd från "Klimatklivet" till publika laddplatser i Söderhamns centrum.

Kollektivtrafiken i kommunen är fossilfri. Resandet med kollektivtrafik har minskat under pandemin, bland annat beroende på restriktioner och ökat distansarbete. Antalet avgångar med kollektivtrafik har också minskat under 2021 på grund av besparingar hos Region Gävleborg (X-trafik) som ansvarar för kollektivtrafiken. Under 2021 har flera busslinjer vid resecentrum flyttats ut till huvudleden. Ett antal hållplatser har tillgänglighetsanpassats och kommunen har lämnat in en omfattande ansökan om stadsmiljöavtal för att utveckla förutsättningar för hållbara transporter.

Kommunen gör kontinuerligt investeringar i nya gång- och cykelvägar men under 2021 har det inte gjorts några satsningar på cykelvägar. Den kommunövergripande cykelgruppen har fortsatt träffas under 2021. Gruppen träffas regelbundet för att utveckla förutsättningarna för att kunna cykla i Söderhamn. Kommunen har i ett tiotal år genomfört kampanjen ”Vintercyklisten” i syfte att få fler människor att ta cykel i stället för bil vintertid. Vintern 2021/2022 deltog ett tjugotal cyklister i kampanjen. Kommunen har även erbjudit de anställda förmåncyklar under 2021.

Den nya översiktsplanen lägger fast förutsättningar för omställning till ett hållbart Söderhamn. Minskad energianvändning och omställning till fossilfri energiproduktion och energianvändning är avgörande för att klimatmål ska nås. Det produceras vattenkraft i flera kraftverk i kommunen och förutsättningarna är goda för både landbaserad och havsbaserad vindkraft, något som på senare år har uppmärksammats av ett flertal intressenter. Kommunens fjärrvärmeverk och kraftvärmeverk producerar både fjärrvärme och el från förnybar råvara.

Vintercykling vid Stenö.

Kommunen erbjuder energirådgivning till privatpersoner, föreningar och företag i syfte att minska energianvändningen och minska utsläppen av växthusgaser. Under 2021 har satsningar gjorts på digitala seminarier och utbildningar, bland annat riktat till bostadsrättsföreningar.

Under 2021 har arbete pågått i en kommunövergripande arbetsgrupp för att ta fram en ny plan för energi och klimat. En ny kretsloppsplan (tidigare avfallsplan) har antagits under 2021. Kretsloppsplanen rymmer utöver avfallshantering även åtgärder för en hållbar konsumtion och resursanvändning och bidrar till minskad klimatpåverkan.

I Söderhamns skolor och förskolor erbjuds alltid ett vegetariskt alternativ. Arbetet med att minska matsvinnet från kommunens skolor, förskolor och äldreomsorg utvecklas kontinuerligt. I den nya kretsloppsplanen för kommunen finns flera åtgärder med för att minska mängden matsvinn.

Söderhamns kommun har i sin träbyggnadsstrategi lyft fram trä som ett prioriterat byggmaterial. Strategin fyller en funktion vid hantering av ärenden om markanvisning och nybyggnation. Val av byggnadsmaterial har stor betydelse för hur stor miljöpåverkan blir från produktionen. Upp till 50 procent av koldioxidutsläppen under en traditionell byggnads livscykel kommer från materialproduktion.

Utmaningarna är stora och takten i omställningen behöver öka. Söderhamns kommun genomför åtgärder för att minska utsläppen samtidigt som det finns en medvetenhet om att det krävs åtgärder för att klimatanpassa samhället och rusta för ett ändrat klimat. Mest fokus inom arbetet med klimatanpassning har kommunen haft på åtgärder för att hantera skyfall och stora mängder dagvatten. Kommunen har deltagit i flera EU-projekt som handlat om att utveckla dagvattenlösningar. En dagvattenstrategi har tagits fram och regnbäddar har anlagts centralt i Söderhamn. Det har också gjorts klimatanpassningsåtgärder på vård- och omsorgsboenden. Investeringar har gjorts i markiser, solfilm och kylaggregat för att verksamheten ska ha bättre förutsättningar att hantera värmeböljor.

Utmaningar och möjligheter

Kommunen har antagit mål om att vara en klimatneutral kommun år 2030. Den största utmaningen för att minska utsläppen av växthusgaser ligger i att minska mängden transporter och ställa om till fossilfria transporter. Antalet tjänsteresor har minskat under 2021 på grund av pandemin och möjligheterna att delta i digitala möten har utvecklats. Det gäller att hålla i de positiva beteendeförändringar som pandemin skapat, inte minst vanor att delta i digitala möten.

Förutsättningarna för att resa kollektivt försämrades under 2020 – 2021 då Region Gävleborg (X-trafik) gjorde stora besparingar i kollektivtrafiken. Kommunen bör verka för att satsningar genomförs på regional nivå för att hela länet ska få en attraktiv kollektivtrafik.

Omställningen av kommunens fordonsflotta behöver ta fart. En utbyggnad av laddinfrastruktur behövs både på publika parkeringsplatser och vid kommunens verksamheter. Det ger förutsättningar för att fler fordon, inte minst i kommunens fordonsflotta, kan bytas till elbilar. De avtal som finns

på plats för att köpa HVO (biodiesel) behöver nyttjas för att kommunens dieslbilar ska kunna tanka HVO. Det finns potential att minska antalet fordon i kommunens verksamheter. Bilpoolens uppdrag och mandat behöver tydliggöras, tjänsteresorna behöver följas upp kontinuerligt och kommunens resepolicy behöver vara styrande.

Det finns idag ingen möjlighet att tanka biogas i kommunen men kommunen bör fortsätta diskussionen med Gästrike Ekogas om möjligheter att investera i en gasmack i Söderhamn.

Det är viktigt att det underlag som finns framtaget till ny kommunövergripande plan för energi och klimat kommer på plats. Det möjliggör åtgärder och investeringar för att minska utsläppen av växthusgaser i hela kommunen. En trafikplan som inkluderar cykel ska tas fram de närmaste åren. Trafikplanen fungerar som styrdokument för omställning till hållbara transporter.

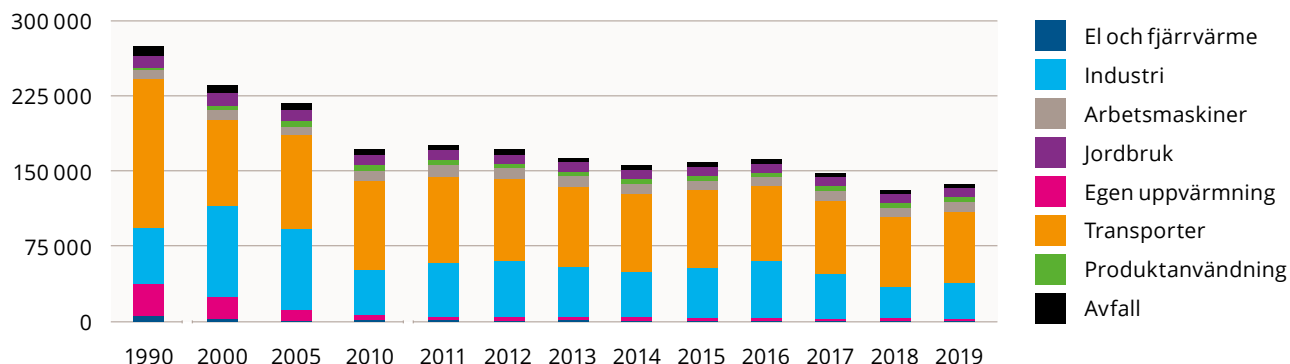
Kommunen har en stor potential att ställa krav i upphandlingar gällande klimatpåverkan vid produktion och konsumtion av produkter och tjänster. Inte minst behöver ökad hänsyn tas till den klimatpåverkan som sker utanför Sverige vid produktion av varor.

Det är viktigt att hantera de inbyggda målkonflikter som finns mellan mål om en ökad skogsproduktion och ett ökat skogsuttag, kontra mål om en ökad biologisk mångfald och nyttjande av skogen som kolsänka. Detsamma gäller de målkonflikter som finns mellan ökad energiproduktion från vindkraft och påverkan på landskapsbild, påverkan i marina miljöer och så vidare. När det gäller utbyggnad av solceller finns inte samma målkonflikter på lokal nivå. Omställningen till ett fossilfritt samhälle är inte så enkel att göra på ett ekologiskt hållbart sätt, varken på lokal eller nationell nivå. Med hjälp av bra beslutsunderlag kan konflikter synliggöras och avvägningar göras.

Arbetet med klimatanpassning kan utvecklas i kommunen. Det saknas ett samlat styrdokument för kommunens fortsatta arbete med klimatanpassning. All verksamhet påverkas i ett ändrat klimat med fler skyfall och längre värmeböljor. Klimatanpassning behöver integreras i samhällsplanering och vara en naturlig del vid planering av investeringar i fastigheter, vägar, grönytor med mera.

Totala utsläpp av växthusgaser, Söderhamns kommun

(ton koldioxidekvivalenter per år)

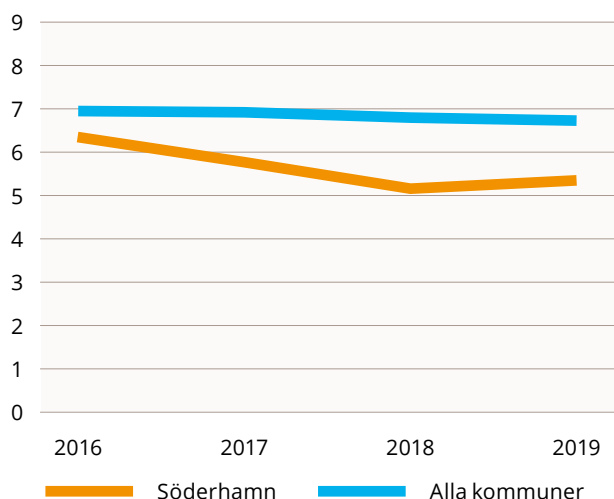
De totala utsläppen av växthusgaser i kommunen har sjunkit jämfört med år 1990. En omställning har skett till fossilfritt för uppvärmning av bostäder och lokaler. En omställning har också

skett inom industrin och utsläppen av växthusgaser har minskat. Utsläppen från transporter sjunker, men i långsam takt.

Källa: Naturvårdsverket

Utsläpp till luft av växthusgaser

(ton koldioxidekvivalenter per invånare)

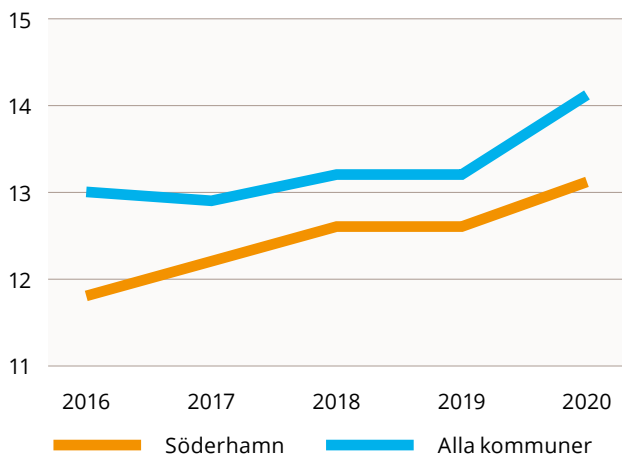
De totala utsläppen av växthusgaser i Söderhamn, fördelat per person, ligger på 5 ton koldioxidekvivalenter per person.

Viktigt att notera är att inte alla konsumtionsbaserade utsläpp ingår i siffrorna. En stor del av de utsläpp som invånarnas konsumtion genererar, sker i andra länder. De totala utsläppen av växthusgaser, inklusive de konsumtionsbaserade utsläppen, motsvarar cirka 8 ton per person och år enligt Naturvårdsverkets beräkningar. För att nå 1,5-gradersmålet enligt Parisavtalet, behöver de globala utsläppen vara högst 1 ton per person och år till 2050.

Källa: KOLADA

Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området

(procent)

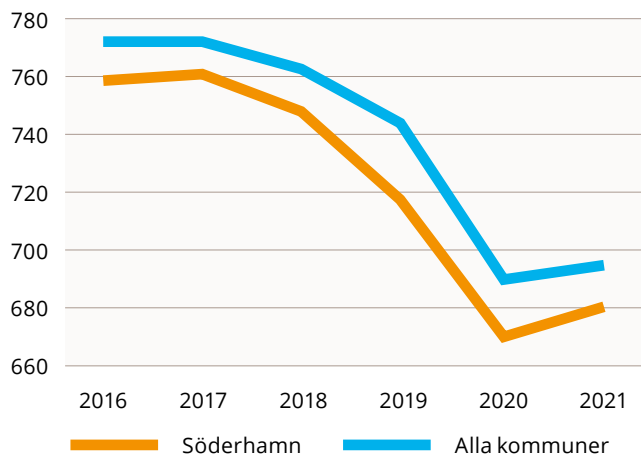

Andelen miljöbilar i Söderhamns kommun har ökat något de senaste åren.

Källa: KOLADA

Genomsnittlig körsträcka med personbil

(mil per invånare)

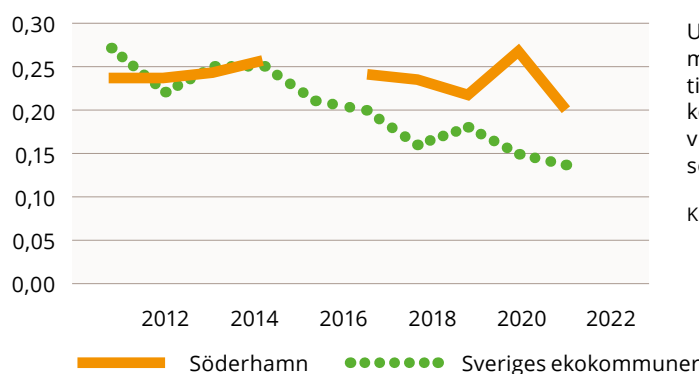

Den genomsnittliga körsträckan med personbil har minskat de senaste åren, men trenden bröts 2021 i Söderhamns kommun i likhet med för Sverige som helhet.

Källa: KOLADA

Koldioxidutsläpp kommunens tjänsteresor

(ton per årsarbetare)

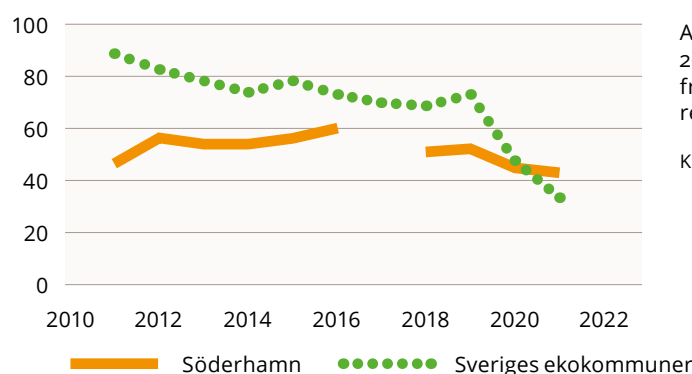

Utsläppen från tjänsteresor med bil har tidigare år minskat, men år 2019 ökade utsläppen. Kommunen har tidigare haft ett tiotal elbilar men år 2020 såldes dessa och en elbil finns kvar i kommunens fordonsflotta. Flertalet fordon körs med diesel (i vissa fall HVO biodiesel), men det finns också ett antal fordon som körs på bensin och E85.

Källa: Sveriges ekokommuner

Resor med kollektivtrafik

(antal påstigningar per invånare)

Antalet resor med kollektivtrafik varierar mellan åren. År 2020 – 2021 var antalet resor per invånare lägre än tidigare år, främst beroende på pandemin som begränsade det kollektiva resandet.

Källa: Sveriges ekokommuner

Medborgarnas betyg på kommunikationer (nöjd-region-index*)

	2015	2017	2019
Tillgång till gång- och cykelvägar	5,9	5,8	5,7
Möjligheter till att använda kollektivtrafiken för resor	6	5,7	5,3
Tillgång till förbindelser för längre resor	6,3	6,2	5,8
Möjligheter till att enkelt kunna transportera sig med bil	8,2	8,1	7,9

* Gränsen för "nöjd" går vid betyg sex och betyg på åtta eller högre innebär "mycket nöjd". Betyg under fem kan klassas som "inte godkänt".

En sammanställning av de senaste årens medborgarundersökningar visar att nöjd-region-index (NRI) för "kommunikationer" har sjunkit. Befolkningen i Söderhamn upplever att det är enklast att transportera sig med bil medan tillgång till kollektivtrafik och gång- och cykelvägar får lägre betyg.

Källa: SCB:s medborgarundersökning

Antalet elbilar ökar kontinuerligt.

Haven täcker 70 procent av vår planet och över tre miljarder människor är beroende av den marina och kustnära biologiska mångfalden för sin försörjning. Hur vi hanterar våra hav är avgörande för mänskligheten som helhet och för att balansera effekterna av klimatförändringarna.

Aktuella delmål

- 14.1 Minska föroreningarna av haven.
- 14.2 Skydda och återställ ekosystem.
- 14.5 Bevara kust- och havsområden.

Aktiviteter och åtgärder

Havet och skärgården är viktiga för rekreation och friluftsliv för både kommuninvånare och besökare. Kusten och skärgården rymmer en rik biologisk mångfald och det finns flera fiskelägen med rika kultur- och naturmiljöer.

Söderhamns kommun arbetar för ett rörligt friluftsliv i skärgården och ansvarar för drift och förvaltning av gästhamnar, gästbryggor, stugor vandrarhem och farleder. Söderhamns kommun har fått LOVA-bidrag (Lokala vattenvårdsprojekt) och investerat i en båtbottentvätt som finns i Sandarne. Sandarne Båtklubb sköter driften av tvätten.

Kommunen deltar i EU-projektet SmallPorts som handlar om hur småhamnar kan samverka, marknadsföra sig och utveckla energismarta lösningar. Projektet startade under 2020 och Söderhamns kommun kommer i projektet bland annat genomföra satsningar på solceller vid Klacksörarna. I ett tidigare projekt (Portmate) har investeringar gjorts i solceller på Storjungfrun.

Det finns flera naturreservat i Söderhamns skärgård vid vilka kommunen ansvarar för skötsel. Insatser har gjorts vid kusten vid reservaten Skatön och Storjungfrun. Översiktsplanen lyfter fram behov av att inventera naturvärden för att öka kunskapen om värdena i havet.

Intresset för att investera i havsbaserad vindkraft har ökat de senaste åren. Det finns flera intressekonflikter att ta hänsyn till vid en utbyggnad. Kommunen har i översiktsplanen uttryckt att energiutvinning inte får innebära en varaktig belastning på ekosystemen.

De senaste åren har en invasiv främmande fiskart, svartmunnad smörbult, påträffats utmed Gävleborgs kust. Det finns risk att den kan komma att konkurrera med andra bottenlevande arter i svenska vatten. För att kunna följa artens utbredning är det viktigt att fynd av arten rapporteras till Kustlaboratoriet, SLU eller Länsstyrelsen.

Överskott av näringsämnen fosfor och kväve i vattnet ger upphov till övergödning och algbloomningar med jämna mellanrum i Söderhamns skärgård. Mätningar från den samordnade recipientkontrollen visar på högst halter av näringsämnen i Söderhamnsfjärden. Det är viktigt att arbeta med åtgärder som minskar belastningen av näringsämnen från bland annat avloppsvatten, industrier och jordbruk.

Det finns flera våtmarker i Söderhamns kommun som bidrar till att minska belastningen på havet. I samband med att området ”Söderhamnsporten” utvecklas har ett arbete påbörjats för att se över möjligheterna att anlägga en tätortsnära våtmark i anslutning till Söderhamnsån för att omhänderta dagvatten och minska näringsbelastningen till kusten.

Utmed kusten finns också problem med gamla föroreningar, bland annat uppmäts höga halter av dioxiner i strömming, samt polyaromatiska kolväten (PAH:er) och andra miljögifter i sedimenten utmed kusten i länet. Höga halter av miljögifter vid kusten kan många gånger förklaras av historiska utsläpp, men det är viktigt att följa den regionala och nationella miljöövervakning som görs vid kusten för att uppmärksamma nya miljöproblem.

Under 2021 drev Söderhamns kommun i samarbete med Söderhamn Nära pilotprojektet ”Östädning”. Skärgårdsbor vid fyra öar deltog under sommaren i sommarstädning. Projektet föll väl ut och kommer utökas och få en fortsättning även 2022.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) genomför under 2021 – 2023 ”Pilotprojekt för ekosystembaserad havsförvaltning i Sverige” och Söderhamns kommun har en projektledare inom vatten anställd i projektet. I de pilotområden som deltar i projektet samlas kommuner, regioner och länsstyrelser som förvaltar eller arbetar med havsmiljön, samt intressenter som nyttjar och/eller är engagerade i havsmiljöns tillstånd och utveckling. Syftet med projektet är bland annat att få en helhetssyn på hur vi nyttjar haven med syfte att åtgärda miljöproblemen mer samlat. Tanken är att alla ska få vara delaktiga och göra sina röster hörda. Genom en bättre samordning och planering kan konflikter mellan sektorer minskas och man kan i stället hitta sätt att samverka, vilket ger bättre förutsättningar för såväl skydd av naturen som för en mer hållbar ekonomisk utveckling.

Utmed kusten finns en livskraftig stam av havsörn.

Foto: Roger Arnefalk

Utmaningar och möjligheter

Havsmiljön utanför Söderhamns kust är drabbad av både övergödning och miljögifter. Det krävs ett fortsatt arbete för att inte ytterligare belasta havsmiljön. Kommunen har flera verktyg att arbeta med, bland annat miljötillsyn av enskilda avlopp och företag samt investeringar i dagvattenlösningar och kommunal VA (vatten och avlopp).

Arbetet med att inventera och utöva tillsyn av bristfälliga enskilda avlopp är resurskrävande. En förstärkt miljötillsyn och resurser till bland annat inventeringar av enskilda avlopp skulle bidra till att fler avlopp åtgärdas och utsläppen av övergödande ämnen minskar.

Den VA-plan som antogs 2021 behöver omsättas i åtgärder. Vattengruppen fungerar som ett bra forum för fortsatt samverkan vid genomförande av planen.

Det finns också många utmaningar i att bevara och utveckla natur- och kulturmiljöer i skärgården på ett hållbart sätt. För att få till en långsiktigt hållbar utveckling och minimera negativ miljöpåverkan på havet, behöver en avvägning mellan olika allmänna intressen göras. Det är viktigt att natur- och miljöhänsyn vägs in i all utveckling av kust och skärgård. Till grund för en levande kust och skärgård med levande fiskelägen ligger också ett aktivt yrkesfiske. Antalet yrkesfiskare har minskat kraftigt de senaste årtiondena.

Det finns ett intresse för att investera i havsbaserad vindkraft utmed Söderhamnskusten och det finns behov av att beslutsunderlag tas fram som belyser olika miljöaspekter.

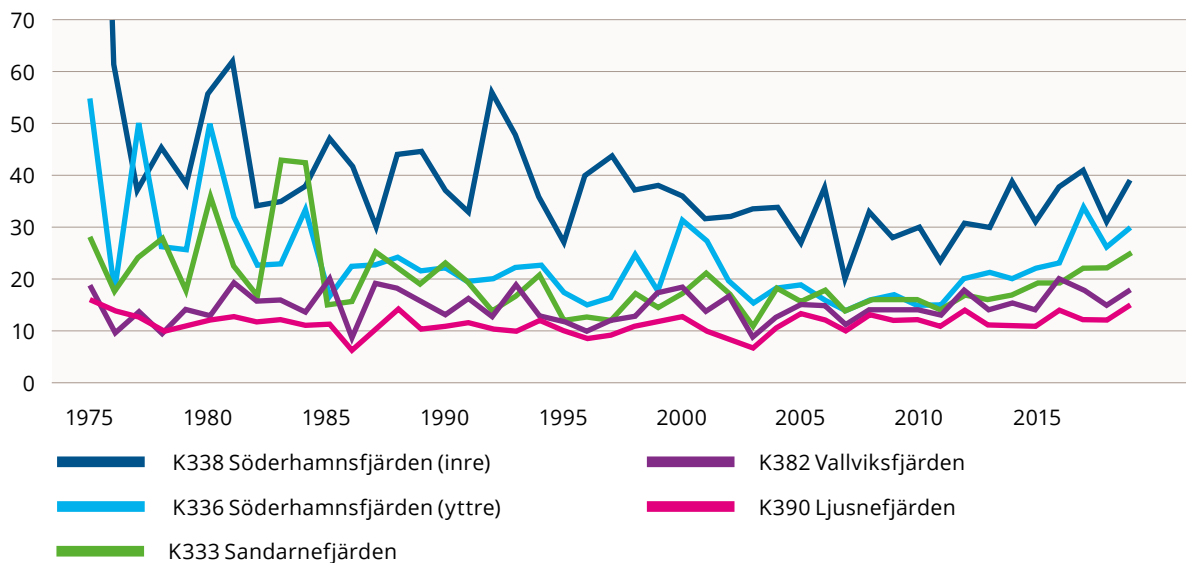
Översiktsplanen ligger till grund för avvägningar och prioriteringar när det gäller olika intresseområden. Den kunskap och de samverkansytor som byggs upp i pilotprojektet för ekosystembaserad havsförvaltning syftar också till att hitta gemensamma lösningar och omsättas i åtgärder de närmaste åren.

Söderhamns skärgård ger möjligheter till ett rikt natur- och friluftsliv. Det finns stora möjligheter att fortsätta utveckla en hållbar besöksnäring. Det finns också en potential att utveckla antalet marina och kustnära reservat för den biologiska mångfaldens skull, men även för att säkerställa att naturmiljöerna finns tillgängliga för friluftsliv på längre sikt.

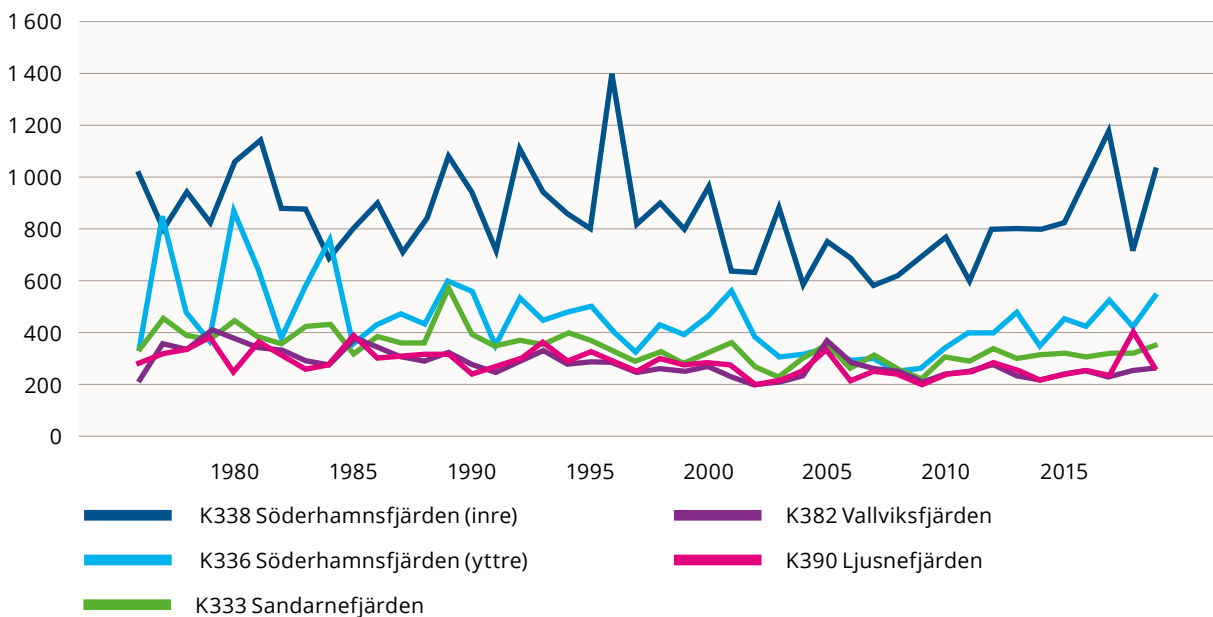
Rönnskär är ett omtyckt utflyktsmål i Söderhamns skärgård.

Årsmedelvärde totalfosfor i ytvatten 2020 (µg per liter)

Årsmedelvärde totalkväve i ytvatten 2020 (µg per liter)

Årsmedelvärde totalfosfor respektive totalkväve i ytvatten, Söderhamns skärgård. Årsmedelvärdet för både kväve och fosfor är högst i inre Söderhamnsfjärden. Söderhamnsfjärden påverkas av näringsrikt vatten från Söderhamnsån och Lötån.

I Ljusnefjärden och Vallviksfjärden är halterna av näringsämnen lägre. I dessa fjärdar är det Ljusnan som påverkar med sitt stora flöde och näringsfattiga vatten.

Källa: Ljusnan-Voxnans vattenvårdsförbund

Hållbara ekosystem och biologisk mångfald är grunden för vårt liv på jorden. Att tillgodose mänsklighetens behov av livsmedel, energi, vatten, mineraler och råmaterial utan att skada den biologiska mångfalden och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystemtjänster är en avgörande utmaning för vår överlevnad.

Aktuella delmål

- 15.1 Bevara, restaurera och säkerställ hållbart nyttjande av ekosystem på land och i sötvatten.
- 15.2 Främja hållbart skogsbruk, stoppa avskogningen och återställ utarmade resurser.
- 15.5 Skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.
- 15.8 Förhindra invasiva främmande arter i land- och vattensystem.
- 15.9 Integrera ekosystem och biologisk mångfald i nationell och lokal förvaltning.

Aktiviteter och åtgärder

I Söderhamns kommun finns skog, odlingslandskap, hav, vattendrag, våtmarker och sjöar med rik biologisk mångfald. Samtidigt är den pågående förlusten av biologisk mångfald tillsammans med klimatförändringarna det allvarligaste miljöhotet idag, i Sverige och globalt. Att lyckas behålla en biologisk mångfald är avgörande för att ekosystem ska fungera och leverera ekosystemtjänster som att rena vatten och luft, lagra kol och pollinera grödor.

I kommunens nya översiktsplan, som antogs 2020, har sammanhållande områden pekats ut, så kallade gröna och blå stråk som är särskilt viktiga för biologisk mångfald. Det finns också en samlad karta över tätortsnära natur i och i anslutning till Söderhamns stad. Kartorna fungerar som underlag för bland annat samhällsplanering och naturvårdsarbete.

I Söderhamns kommun finns sammanlagt 14 naturreservat. Några reservat har kommunen skötselansvar för, andra har Länsstyrelsen ansvar för. Ibland samverkar kommun och länsstyrelse kring vissa åtgärder.

Söderhamns kommun bedriver ett aktivt arbete med naturvård och skogsskötsel. Under 2020 – 2021 har en förstärkning gjorts för att arbeta med naturvård och skogsskötsel. Skötselåtgärder har gjorts vid naturreservaten Lugnsjön, Skatön, Storsjungfrun och Ålsjön. Förutom naturvårdande insatser görs också insatser för att gynna friluftslivet.

Kommunens skog är FSC-certifierad och årliga uppföljningar och anpassningar görs av skogsskötseln. Skogsförvaltningen drivs från och med 2021 i kommunal regi. I översiktsplanen anges att kommunen, som markägare, ska vara en föregångare och bedriva ett hållbart skogsbruk. I ett hållbart skogsbruk gynnas den biologiska mångfalden och de skogsmiljöer bevaras som är av värde för en samlad grön infrastruktur och för friluftsliv.

I takt med att antalet aktiva lantbrukare minskar förloras biologisk mångfald i jordbrukslandskapet. För att kunna behålla biologisk mångfald i betesmarker krävs betande djur. I översiktsplanen anges att odlingslandskapet och dess värden för livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljön bevaras och stärks. Kommunen

har flera roller att spela, bland annat när det gäller upphandling av livsmedel och näringslivsutveckling. En lokal handlingsplan utifrån den regionala livsmedelsstrategin tas fram i vilken frågorna hanteras.

I översiktsplanen lyfts också vikten av hyggesfritt skogsbruk i tätortsnära områden. Ett hållbart brukande av skogen innebär att skogens biologiska mångfald och värde för rekreation och hälsa kan bibehållas. Aktivt skogsbruk ska inte bedrivas i kommunägd kontinuitetsskog anger översiktsplanen. Särskilt utpekade områden som rymmer kontinuitetsskog är skärgårdssöarna Prästgrundet, Lilljungfrun, Enskär med flera.

Kommunen arbetar tillsammans med en rad aktörer med åtgärder i vatten som beskrivits tidigare i rapporten. Kommunens fiskeplan för biologisk återställning har legat till grund för åtgärder. Det pågår bland annat naturvårdande insatser i Skärjåns reservat, i Söderalaån och i Styvjebacken. I Marma drivs ett lokalt naturvårdsprojekt (LONA) i syfte att öppna upp en naturled genom ett skogsområde som gränsar till vatten.

Invasiva främmande arter är ett stort hot mot den biologiska mångfalden. I Söderhamns kommun finns flera invasiva arter som behöver upptäckas, rapporteras och bekämpas, till exempel lupiner, jättebjörnlöka och svart-huvad snigel.

Betande djur håller landskapet öppet och bidrar till biologisk mångfald.

Foto: Mostphoto

Utmaningar och möjligheter

Markanvändning och nyttjande av naturresurser utgör hot mot den biologiska mångfalden. Kommunen har som markägare stora möjligheter att ta naturhänsyn genom att bevara, restaurera och säkerställa hållbart nyttjande av ekosystem både på land och i vatten.

Det är viktigt att naturvårdsintressen företräds och ges utrymme i de kommunala arbetsgrupper som rör markanvändning, bland annat i etableringsgrupp och samhällsplaneringsgrupp. Det gäller både när mark exploateras för bostäder och andra etableringar, utbyggnad av infrastruktur och så vidare.

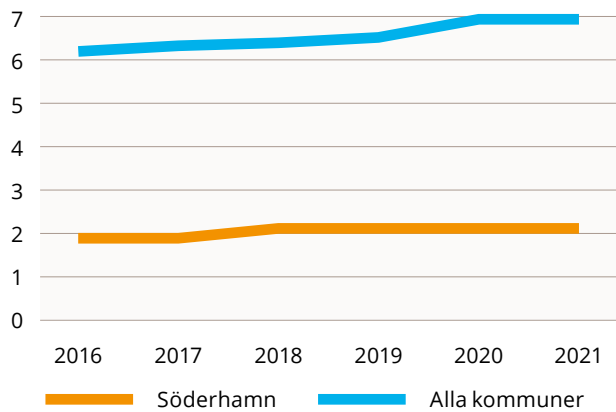
Söderhamns kommun utsågs år 2014 till Sveriges friluftskommun. Under pandemin har antalet besökare i kommunens naturreservat ökat och det finns en stor potential till utvecklat friluftsliv och utvecklad besöksnäring kopplat till de naturvärden som finns i kommunen. År 2021 var utnämnt till friluftslivets år.

Översiktsplanen anger att kommunen ska verka för att stärka ekosystemtjänster inom hela kommunen. Det finns potential att naturvårdsanpassa skötsel och brukande av kommunens mark i högre grad, inte minst när det gäller skog. Utbildningar har påbörjats av personal som arbetar med skogsskötsel. Det finns även många naturvårdande insatser som kan göras när det gäller gräsytor och parker i kommunen, åtgärder som kan bidra till att bland annat pollinerande insekter får en bättre livsmiljö.

Flertalet kommuninvånare har närhet till grönområden. Intresset för odling har ökat de senaste åren och i de fall kommunen äger mark i närhet till bostadsområden skulle det kunna vara intressant att ge invånare möjlighet till stadsnära odling.

Översiktsplanen anger att en strategi och handlingsplan för grön infrastruktur (grönplan) ska tas fram som tydliggör gröna och blå värden och som pekar på brister och behov av åtgärder för att bevara och stärka gröna och blå värden på land och i vatten. Kommunen har arbetat en del med lokalt reservatsbildande på egen mark. Samarbetet med Länsstyrelsen bör fortsätta för att på sikt kunna öka andelen skyddad natur i kommunen.

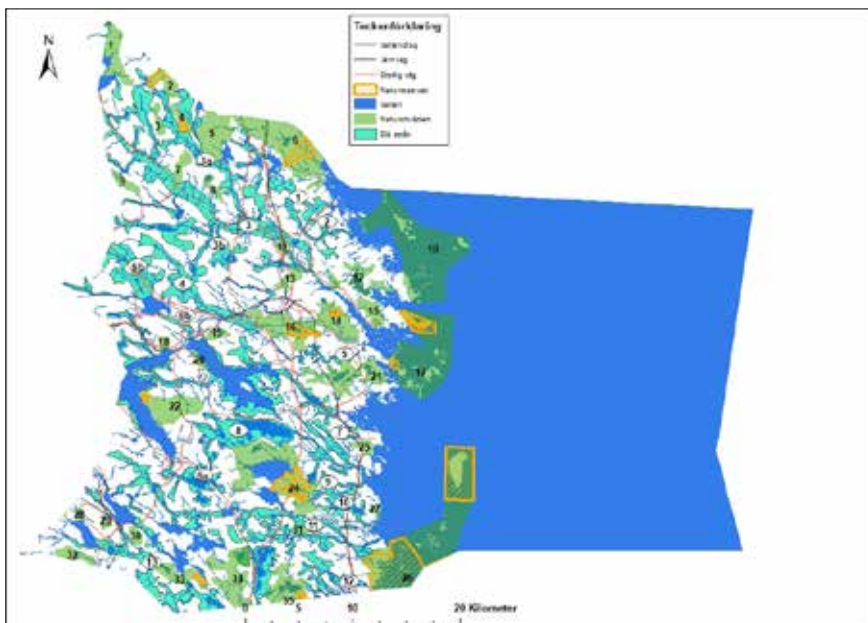
Skyddad natur totalt
(andel i procent)

Andelen skyddad areal i kommunen är drygt 2 procent. Med skyddad areal avses område inom nationalpark, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområden

Källa: KOLADA

Karta över grön infrastruktur

Karta över grön och blå infrastruktur (områden med höga naturvärden) i Söderhamns kommun.

Källa: Översiktsplan för Söderhamns kommun

Karta över tätortsnära natur i och i anslutning till Söderhamns stad

Källa: Översiktsplan för Söderhamns kommun

Social hållbarhet

Social hållbarhet

Social hållbarhet handlar till stor del om välbefinnande, rättvisa, makt, rättigheter och individens behov. Ett socialt hållbart samhälle är inkluderande, jämlikt och tolerant, människor känner sig delaktiga i samhällsutvecklingen och har tillit till samhället. Att arbeta med social hållbarhet handlar bland annat om att skapa platser där människor trivs och kan leva ett gott liv, där de grundläggande mänskliga behoven tillgodoses och det finns goda förutsättningar att ta hand om sin hälsa. Något förenklat handlar social hållbarhet om människors möjligheter att tillfredsställa sina behov.

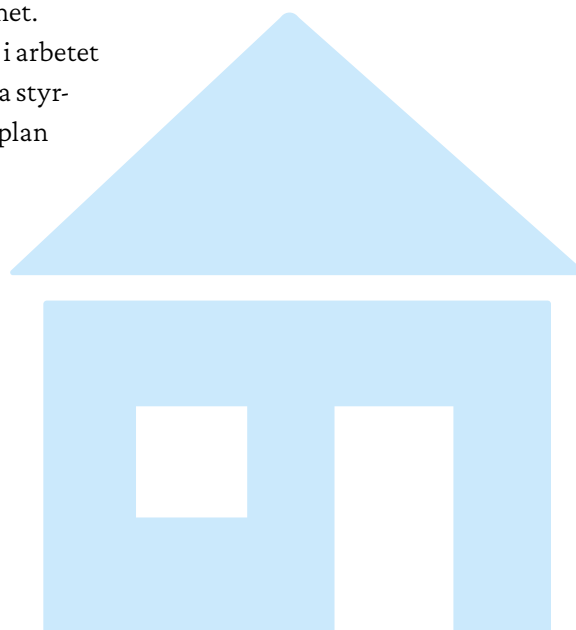
De svenska folkhälsomålen överlappar till stora delar den sociala dimensionen av Agenda 2030. Sveriges övergripande mål för folkhälsa är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Det finns dessutom åtta målområden med stor betydelse för en god och jämlik hälsa.

Folkhälsopolitikens målområden

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Söderhamn har sen tidigare ett folkhälsoprogram som omfattar fyra arbetsområden; delaktighet och inflytande, ekonomiska och sociala förutsättningar, barn och ungas uppväxtvillkor, samt ANDTS (alkohol, narkotika, tobak, doping och spel). Under 2021 påbörjades arbetet med att ta fram en ny strategi för folkhälsa som ersätter det tidigare folkhälsoprogrammet.

Kommunen har också en handlingsplan för integration och deltar i arbetet med att ta fram en samlad välfärdsstrategi för länet. Det finns flera styrdokument som har bäring på social hållbarhet men ingen samlad plan för social hållbarhet.

Målet handlar om att avskaffa fattigdom i alla dess former och ge alla människor chans till ett värdigt och tryggt liv.

Aktuella delmål

- 1.2 Minska fattigdomen med minst 50 procent.
- 1.4 Lika rätt till egendom, grundläggande tjänster, teknologi och ekonomiska resurser.
- 1.5 Bygg motståndskraft mot ekonomiska, sociala och miljökatastrofer.

Aktiviteter och åtgärder

Försörjningsstöd är ett sista alternativ då alla andra möjligheter till egen försörjning är uttömda. Genom att arbeta på bred front (i skolmiljö, hemmiljö, fritidsmiljö) är kommunens ambition att ständigt sträva mot att förebygga sociala problem och social utestängning för barn och unga 0–20 år.

Det kommunövergripande programmet ”Integration och egenförsörjning” syftar till att få fler i egenförsörjning och därmed bryta det sociala arvet som ofta är förekommande för barn till föräldrar som står utanför arbetsmarknaden. Under 2021 har arbete med en ny praktikmodell påbörjats.

I samverkan med Arbetsförmedlingen har kommunen under året bedrivit ett intensivt arbete för att snabbare få ut personer i sysselsättning. Det handlar bland annat om att inventera kompetens bland arbetssökande och behov bland arbetsgivare. De extratjänster som tillsattes under 2020 har dessvärre inte kunnat förlängas då Arbetsförmedlingen kraftigt reducerat antalet extratjänster i länet.

I projektet RESAN arbetar handläggare på försörjningsenheten tillsammans med konsulenter från arbetsmarknadsenheten i syfte att hjälpa långtidssjukskrivna vidare till en egen försörjning.

Försörjningsenheten genomför årliga analyser av de hushåll som erhåller ekonomiskt bistånd under längre perioder. Nytt från och med 2021 är att barnperspektivet lyfts in i analysen vilket ger en bra möjlighet att vidta rätt åtgärder.

Utmaningar och möjligheter

Brist på pengar kan skapa social isolering, inte minst för barnfamiljer eftersom bland annat fritidsaktiviteter medför kostnader och barnen får svårare att delta i aktiviteter tillsammans med sina kompisar. Förutom kommunala insatser för barn och ungdomar, spelar insatser från föreningsliv och civilsamhället en viktig roll för att lindra konsekvenserna av barnfattigdom.

Kostnaderna för försörjningsstöd ökar men kommunen gör en rad satsningar inom områdena integration och egenförsörjning vilket väntas ge effekt de närmaste åren. Systematiskt arbete och samverkan internt och externt med olika aktörer är avgörande för att vända den negativa utvecklingen.

DELMÅL 1-2

MINSKA FATTIGDOMEN MED MINST 50%

DELMÅL 1-4

LIKA RÄTT TILL EGENDOM, GRUNDLÄGGANDE TJÄNSTER, TEKNOLOGI OCH EKONOMISKA RESURSER

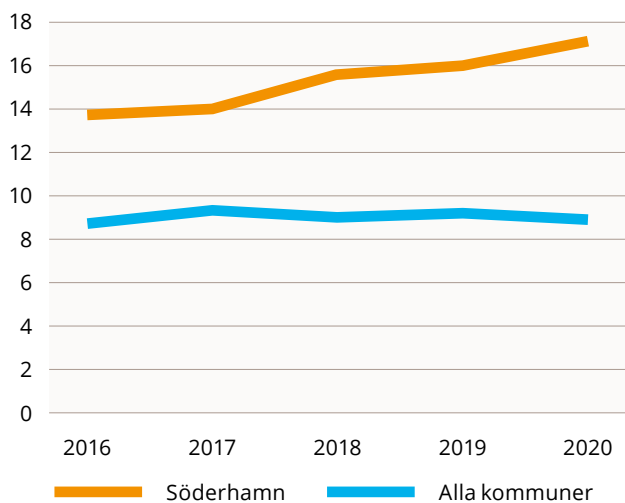
DELMÅL 1-5

BYGG MOTSTÅNDSKRAFT MOT EKONOMISKA, SOCIALA OCH MILJÖKATASTROFER

Invånare 0 – 19 år i ekonomiskt utsatta hushåll

(andel i procent)

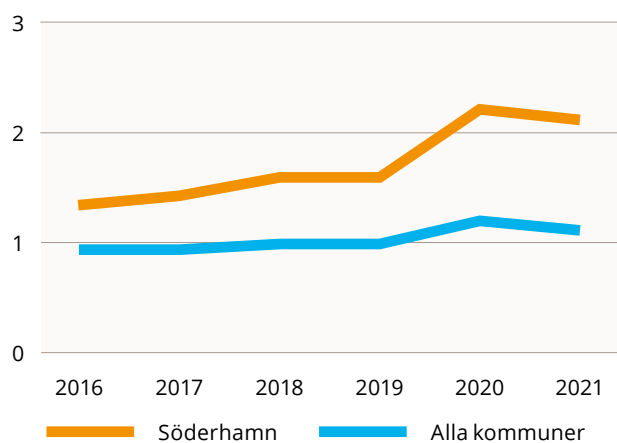

Andelen barn (0 – 19 år) i ekonomiskt utsatta hushåll har ökat de senaste åren och ligger på 17 procent av befolkningen för år 2020. Det är höga siffror vid en nationell jämförelse.

Källa: KOLADA

Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd

(andel i procent av befolkningen)

Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd utgjorde 2,1 procent av befolkningen år 2021.

Källa: KOLADA

Målet handlar om att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och bättre kosthållning, samt främja ett hållbart jordbruk.

Aktuella delmål

- 2.1 Tillgång till säker och näringsriktig mat för alla.
- 2.3 Fördubbla småskaliga livsmedelsproducenters produktivitet och intäkter.
- 2.4 Hållbar livsmedelsproduktion och motståndskraftiga jordbruksmetoder.
- 2.5 Bevara den genetiska mångfalden i livsmedelsproduktionen.

Aktiviteter och åtgärder

Kommunen levererar dagligen näringsriktig kost till förskolebarn och skol elever, till äldre på äldreboenden och till hemtjänstens kunder. För att motverka undernäring har kommunen börjat införa en annan måltidsordning inom äldreomsorgen (fler mindre måltider under dagen). Den nya måltidsordningen införs successivt vid vård- och omsorgsboenden.

År 2021 utgjorde ekolivsmedel 30 procent av budgeten för livsmedel till skola, förskola och till vård- och omsorgsboenden. Andelen lokala livsmedel av total budget för livsmedel har varit relativt stabil de senaste åren.

Under år 2021 har arbetet för att minska matsvinnet inom kommunens verksamheter fortsatt. Kommunen arbetar även för säkra livsmedel genom att utöva kontroll över livsmedelsföretag enligt livsmedelslagen.

En kommunövergripande arbetsgrupp har under 2021 arbetat med att ta fram en lokal handlingsplan för livsmedel utifrån den regionala handlingsplanen för Sveriges livsmedelsstrategi. Produktionen av livsmedel i länet minskar trots att det finns goda förutsättningar för en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelsproduktion. Målsättningen med den regionala handlingsplanen är att produktionsvärdet för den totala livsmedelsproduktionen, samt sysselsättningen inom jordbruk och förädling ska öka. Målsättningarna är i högsta grad relevanta även för Söderhamns kommun.

Kommunens nya översiktsplan har som planeringsinriktning att värna jordbruksmark för livsmedelsförsörjning och ”i sista hand exploatera brukbar och potentiellt brukbar jordbruksmark”.

Utmaningar och möjligheter

Kommunen bör arbeta vidare med landsbygdsutveckling och näringslivsutveckling för att förbättra förutsättningarna för företagande på landsbygden. Åtgärder för att stärka areella näringar och företag som arbetar med livsmedelsförädling kan bidra till att trygga framtida livsmedelsförsörjning och öka den lokala självförsörjningsgraden av livsmedel. I upphandlingar av livsmedel bör kommunen fortsätta arbetet med att underlätta för mindre producenter att delta i upphandlingar. Kommunen bör också se över möjligheter att erbjuda stadsnära odling till invånare.

Kommunens kretsloppsplan innehåller bland annat åtgärder för att arbeta vidare med att minska matsvinn och mäta och följa upp mängden matsvinn.

DELMÅL 2-1

TILLGÅNG TILL SÄKER OCH NÄRINGSRIKTIG MAT FÖR ALLA

DELMÅL 2-3

FÖRDUBBLA SMÅSKALIGA LIVSMEDELS-PRODUCENTERS PRODUKTIVITET OCH INTÄKTER

DELMÅL 2-4

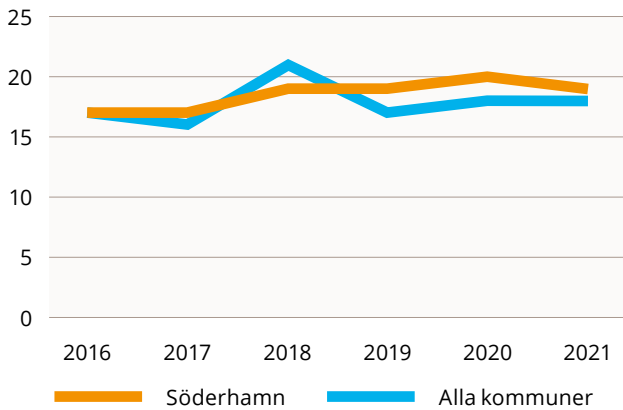
HÅLLBAR LIVSMEDELS-PRODUKTION OCH MOTSTÅNDSKRAFTIGA JORDBRUKSMETODER

DELMÅL 2-5

BEVARA DEN GENETISKA MÅNGFALDEN I LIVSMEDELS-PRODUKTIONEN

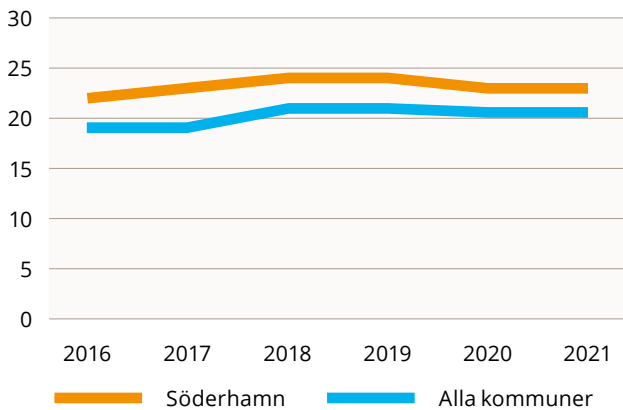
Invånare med fetma (andel i procent)

Andelen invånare med fetma har ökat de senaste åren från 15 procent till 19 procent. Det är samma trend som i övriga delar av landet.

Källa: KOLADA

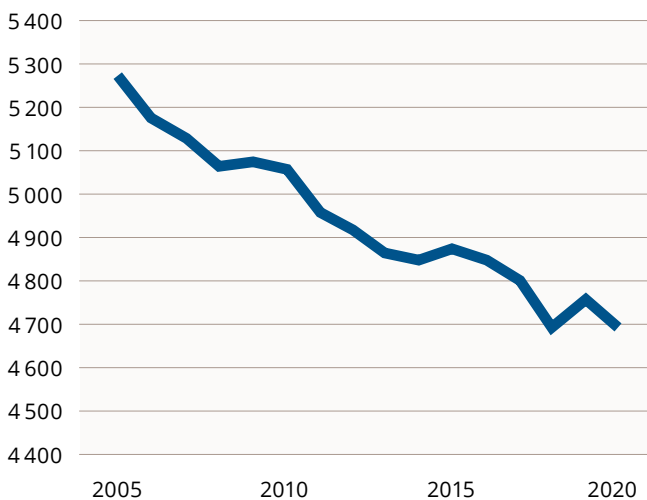
Ekologiskt odlad åkermark (andel i procent)

Andelen ekologiskt odlad åkermark är relativt hög i likhet med övriga kommuner i länet, närmare 25 procent. På nationell nivå var andelen ekologiskt odlad åkermark år 2021 drygt 20 procent.

Källa: KOLADA

Total åkerareal (ha)

Den totala åkerarealen i Söderhamns kommun har minskat de senaste årtiondena från drygt 6 000 ha i början av 80-talet till 4 700 ha år 2020.

Källa: SCB

Målet är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar. God hälsa är en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att nå sin fulla potential och att bidra till samhällets utveckling.

Aktuella delmål

- 3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa.
- 3.5 Förebygg och behandla drogmissbruk.
- 3.6 Minska antalet skador och dödsfall i vägtrafiken.

Aktiviteter och åtgärder

Det är många faktorer som påverkar kommuninvånarnas hälsa. Hälsan påverkas av fysisk aktivitet, kostvanor, användning av tobak, alkohol och droger med mera. Hälsan hos kommunens invånare påverkas även negativt av segregation och utanförskap. År 2021 präglades av pandemin och det är först på längre sikt som det är möjligt att dra slutsatser kring hur pandemin påverkat invånarnas hälsa och då framförallt den psykiska ohälsan.

Under 2021 anställde kommunen en folkhälsostrateg med syfte att arbeta förebyggande och långsiktigt för en bättre folkhälsa i kommunen. Det finns även ett politiskt uppdrag om att ta fram en folkhälsostrategi. En satsning på suicidprevention har påbörjats under 2021 och utbildningar har hållits på temat.

I Söderhamns kommun finns goda möjligheter till aktiv fritid. Det finns ett rikt föreningsliv och god tillgång till idrottsanläggningar och naturmiljöer, bland annat i skog och skärgård. Utbudet av naturmiljöer har fyllt en viktig funktion under pandemin 2021 då uteaktiviteter och friluftaktiviteter fått ett uppsving. Kommunen har under 2021 återupptagit arbetet med att ta fram ett idrottspolitiskt program.

Tätortsnära grönområden är viktiga för människors hälsa och välbefinnande. Kommunen arbetar under 2021 – 2022 med utveckling av Kilsmyraskogen med speciellt fokus utifrån barnperspektivet.

Andelen män och kvinnor i Söderhamns kommun som använt cannabis någon gång har minskat de senaste åren och andelen är lägre än för Gävleborgs län och riket som helhet. Användningen av droger är dock en stor utmaning att hantera.

I kommunen arbetar en förebyggande enhet för att aktivt förebygga sociala problem och social utestängning bland barn och unga i åldern 0 – 20 år. Exempel på sociala problem är arbetslöshet, fattigdom, missbruk, kriminalitet, hemlöshet och våld i hemmet. Den förebyggande enheten samverkar med både skolor, föreningar och polis för att fånga upp signaler om att droger förekommer bland ungdomar. Under 2021 har enheten bland annat gjort fältarbete för att identifiera ungdomar som befinner sig i centrum och i socioekonomiskt utsatta områden. Sommarjobb har också erbjudits i förebyggande enhetens regi. Under 2021 fattades beslut om att tilldela medel till den förebyggande enhetens arbete för perioden 2022 – 2023.

DELMÅL 3-4

MINSKA ANTALET DÖDSFALL TILL FÖLJD AV ICKE SMITTSAMMA SJUKDOMAR OCH FRÄMJA MENTAL HÄLSA

DELMÅL 3-5

FÖREBYGG OCH BEHANDLA DROGMISBRUK

DELMÅL 3-6

MINSKA ANTALET DÖDSFALL OCH SKADOR I VÄGTRAFIKEN

Under 2021 öppnade ”Verkstäderna” sin verksamhet för unga i nya centrala lokaler. En aktivitetsvagn var på turné runtom i kommunen under sommaren och erbjöd aktiviteter utomhus i regi av ”Verkstäderna”, däribland möjligheter till olika former av fysisk aktivitet. Pandemin har påverkat flera verksamheter för ”Verkstäderna”, bland annat ställdes ”Schools Out” in.

Kommunens bostadsbolag Faxeholmen har en ”boendesocial samverkan” tillsammans med verksamheter under arbetsmarknads- och socialförvaltningen samt omvårdnadsförvaltningen. Boendekonsulenter är anställda för att jobba med uppsökande, förebyggande och stödjande arbete för personer med psykisk hälsa/funktionsnedsättning, utvecklingsstörning, demenssjukdom, missbruk eller beroendesjukdom och andra hyresgäster som har extra behov av stöd i boendet. Målet med den boendesociala samverkan är att motverka vräkningar och hemlöshet, möjliggöra återinflyttning för personer som tidigare förlorat sitt hyreskontrakt, samt verka för trygga boendemiljöer.

Inom kommunens äldreomsorg tillämpas ett rehabiliterande förhållnings sätt i omvårdnadsarbetet. För att stärka självständighet och integritet ger nämnden vid behov insatsen ”trygg hemgång” till personer som kommer hem efter sjukhus- eller korttidsvistelse.

Som ett led i projektet för att motverka ensamhet bland äldre har två instruktörer utbildats i studiematerialet ”Passion för livet”. Dessa instruktörer utbildar i sin tur handledare i ett studiecirkelmateriale, vilket bland annat kan användas inom ideella föreningar som exempelvis pensionärsföreningar.

Inom länets samordning för arbete inom välfärdssektorn (skola, socialtjänst och sjukvård) genomfördes under 2020 – 2021 ett arbete med att ta fram en samlad välfärdsstrategi för länet.

Kommunen driver flera projekt som handlar om att utveckla civilsamhället. ”Stärka Söderhamn” är ett bra exempel där föreningslivet är en viktig faktor för att bidra med goda krafter i samhället.

Det gångna årets pandemi har påverkat föreningslivet både när det gäller ekonomi, minskade aktiviteter och inställda arrangemang. Flera föreningar har lyckats ställa om och kunna fortsätta med en meningsfull och säker verksamhet och för föreningar som lidit ekonomisk skada har kommunens stabiliseringspaket kunnat nyttjas.

Söderhamns kommun arbetar för att utveckla friska och attraktiva arbetsplatser. Kommunen har samarbetat med ”Suntarbetslivs” resursteam för attraktiva och friskare arbetsplatser men arbetar nu vidare på egen hand. Insatser görs för att utveckla beteenden, styrdokument och processer i syfte att göra koncernen till en friskare och mer attraktiv arbetsplats. En friskvårdsgrupp arbetar för att anordna olika friskvårdsaktiviteter för anställda och friskvårdsbidraget höjdes under 2021. För att få fler i rörelse erbjuder kommunen sina anställda förmånscyklar.

Utmaningar och möjligheter

Arbete för en bättre hälsa och välbefinnande kräver många gånger beteendeförändringar hos den enskilda individen, något som är en utmaning i sig att arbeta med. Det handlar om att ställa om levnadsvanor till ökad fysisk aktivitet, ändra kostvanor och minska användningen av tobak, alkohol och droger med mera. Arbetet för en bättre hälsa rymmer också åtgärder för att minska segregation och utanförskap, att människor har sysselsättning och upplever sin vardag som meningsfull. Det är viktigt att kontinuerligt utveckla arbetssätt för att nå de invånare som är i mest behov av insatser. Det finns på lång sikt vinster i att arbeta med förebyggande insatser för bättre folkhälsa.

Ungdomars psykiska ohälsa samt narkotikamissbruk är exempel på utmaningar som kommunen behöver arbeta vidare med. Söderhamns kommun arbetar kontinuerligt för att anpassa och utforma öppenvårdsinsatser för både vuxna, barn och unga. De satsningar som görs idag i form av förebyggande insatser för barn och unga fyller en viktig funktion. Det är relevant att följa kartläggningar över pandemins effekter på folkhälsa, inte minst psykisk ohälsa, de kommande åren.

Civilsamhället är en stor tillgång för Söderhamns kommun och kommunen ser över bidragssystem till föreningslivet. Det är viktigt för kommunen att fånga upp de utmaningar som civilsamhället upplever. Det är generellt sett svårt att rekrytera medlemmar till ledarroller och styrelseuppdrag.

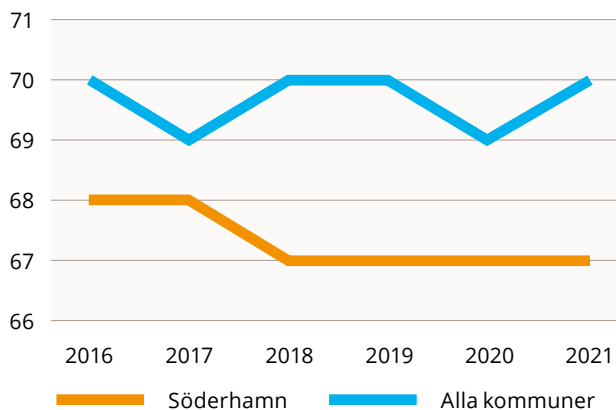
En utmaning för kommunen är att andelen äldre medborgare ökar, framförallt personer över 80 år. För att kunna möta ökade omvårdnadsbehov utan alltför stora kostnadsökningar för kommunen, är det av stor vikt med förebyggande arbete riktat till äldre, så att de kan fortsätta klara sig själva längre, samt uppnå livskvalitet och trygghet.

Inom länets samordning för arbete inom välfärdssektorn (skola, socialtjänst och sjukvård) genomförs ett arbete att ta fram en samlad regional välfärdsstrategi som kan lägga en god grund för gemensamma satsningar för hälsa och välbefinnande. På lokal nivå finns det flera styrdokument som behöver uppdateras. Det handlar bland annat om styrdokument för ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel). Under 2021 påbörjades ett arbete med att ta fram en folkhälsostrategi.

När det gäller arbete med folkhälsofrågor i de kommunala verksamheterna ligger en stor utmaning i att skapa engagemang och drivkraft för att folkhälsoarbete ska genomsyra det ordinarie arbetet.

Invånare med bra självskattat hälsotillstånd

(andel i procent)

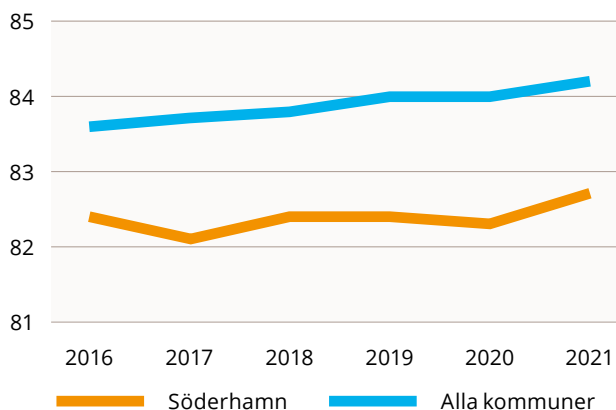

Enligt "öppna jämförelser för folkhälsa" 2021 skattar 67 procent av de svarande i kommunen sin hälsa som god. Det är en något lägre siffra än för riket som helhet.

Källa: KOLADA

Medellivslängd kvinnor

(år)

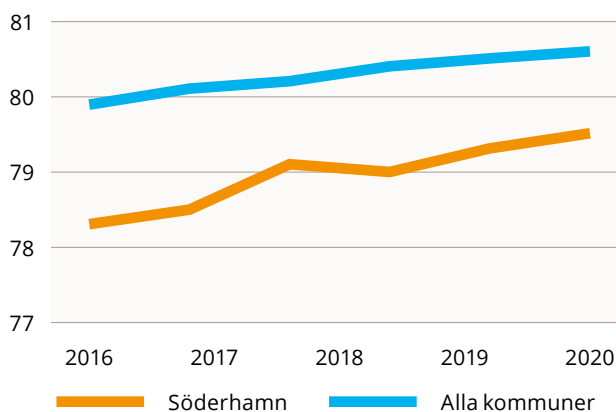

Medellivslängden har ökat sen en lång tid tillbaka. Skillnaden över tid de senaste 15 åren är drygt 2 år för män och drygt 0,5 år för kvinnor i Söderhamns kommun. I riket har medellivslängden för män ökat med 3 år och för kvinnor med 2 år under samma period.

Källa: KOLADA

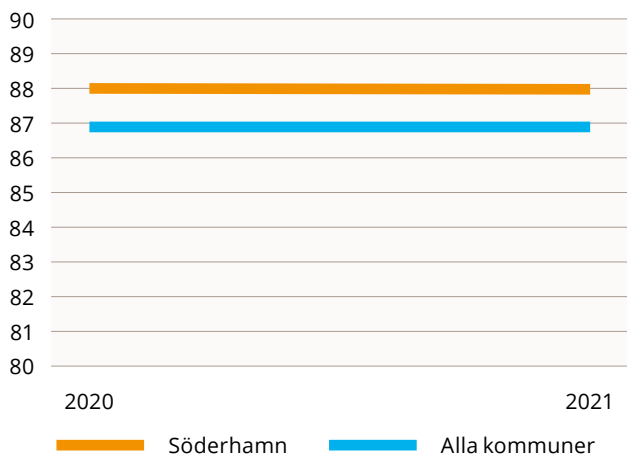
Medellivslängd män

(år)

Invånare 16 - 84 år med gott psykiskt välbefinnande

(andel i procent)

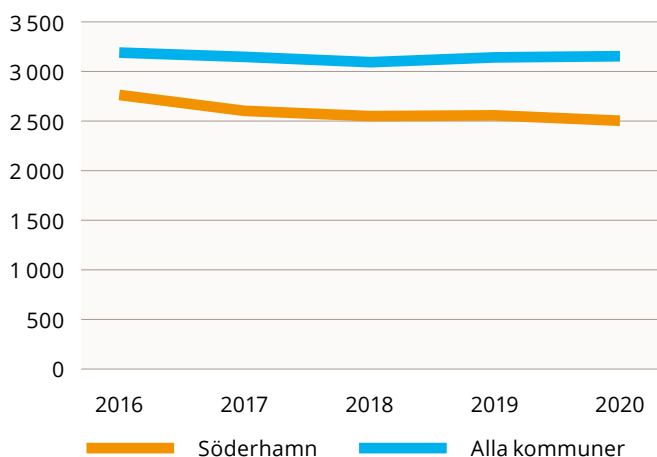

Andelen långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar ligger i nivå med riket som helhet.

Källa: KOLADA

Fallskador bland personer 65+

(antal per 100 000 invånare)

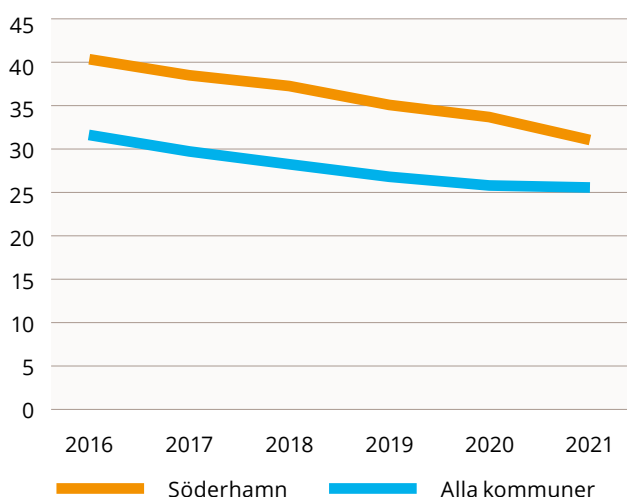

Antalet fallskador bland äldre har minskat de senaste åren och Söderhamn har färre fallskador per 100 000 invånare än Sverige som helhet.

Källa: KOLADA

Ohälsotalet i Söderhamn

(Antal utbetalda dagar från socialförsäkringen relaterat till antal registrerade försäkrade (befolkningen) 16 - 64 år.)

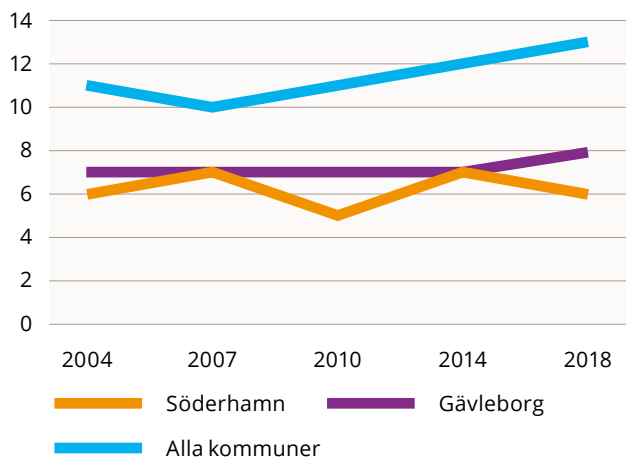

Ohälsotalet är ett mått på hur många dagar under en tolv-månadersperiod som Försäkringskassan betalar ut ersättning för i form av sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning. Söderhamns kommun har ett högre ohälsotal än riket som helhet. De senaste åren har ohälsotalet sjunkit.

Källa: KOLADA

Använt cannabis någon gång

(andel i procent)

Andelen män och kvinnor i Söderhamns kommun som använt cannabis någon gång har varierat mellan 5 - 7 procent de senaste åren. Det är lägre värden än för Gävleborgs län och riket som helhet.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor"

Kommunen arbetar aktivt för att motverka ensamhet bland äldre.

Målet innebär att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

Aktuella delmål

- 4.1 Avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet.
- 4.2 Lika tillgång till förskola av god kvalitet.
- 4.3 Lika tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning av god kvalitet.
- 4.5 Utrota diskriminering i utbildning.
- 4.7 Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap.
- 4.A Skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer.

Aktiviteter och åtgärder

Det är stora skillnader i resultat och förutsättningar mellan kommunens skolor och förskolor. Den segregation som finns i förskola och skola bottenar i boendestrukturen i kommunen och de skolval som görs av vårdnadshavare. Kommunen arbetar kompensatoriskt för att utjämna skillnader så att fler elever ska ha möjlighet att lyckas. Målsättningen är att alla förskolor och skolor ska vara bra, ingen ska vara bäst. Exempelvis fördelas budget utifrån förskolors och skolors socioekonomiska index, statsbidrag fördelas både utifrån socioekonomiskt index och utifrån analys av var det finns störst utmaningar med likvärdighet för barn och elever. Barn och utbildningsnämnden har under 2021 antagit ett utbildningspolitiskt program som syftar till ökad likvärdighet, samt trygghet och studiero i undervisningen.

Under 2021 påbörjades projektet ”Samverkan för bästa skola”. Skolverket leder projektet som bland annat ska leda fram till en handlingsplan med åtgärder. Under 2021 har även satsningar gjorts för en bättre elevhälsa i skolor och förskolor.

Söderhamns kommun har de senaste åren arbetat med föräldrasamverkan riktad till nyanlända vårdnadshavare. Satsningen syftar till att skapa en förståelse för det svenska skolsystemet, skapa en känsla av sammanhang och stärka föräldrar i föräldrarollen så att de kan vara stöttande och delaktiga i sina barns skolgång. Arbetet med föräldrasamverkan har uppmärksammats både av Skolverket och av andra kommuner runtom i Sverige.

Eleverna ges kontinuerligt stöd på olika sätt för att nå godkända betyg, till exempel genom lovskolor, läxhjälp och så kallade prognoskluster.

Utvecklingsatsningen för pedagoger i förskolan, skolan och fritids fortsätter. Satsningen har fokus på språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA) och syftar till att skapa en mer differentierad undervisning med fokus på kommunikation, betoning på språkets roll i alla ämnen och varierande arbetssätt för eleverna.

Trots stora utmaningar visar de trivselenkäter som genomförts med elever i grundskolan på samma höga andel trivsel och trygghet som tidigare år. Drygt 90 procent av eleverna trivs och känner sig trygga i de kommunala skolorna. Enkät svar från elever visar också på ökad motivation bland elever, att de vill lära sig mer, vilket kan vara ett resultat av satsningar på ökad delaktighet och möjlighet att påverka sin undervisning.

Under läsåret 21/22 arbetar kommunala förskoleavdelningar vidare i projektform kring temat ”Hållbar utveckling” med social utveckling och hälsa och rörelse i fokus. Även inom grundsärskolan är lärande för hållbar utveckling en viktig tråd.

Två förskolor i kommunen är miljömärkta med ”Grön Flagg”; Stentäktens förskola och Klossdammens förskola. Antalet förskolor och skolor som arbetar med konceptet ”Skräpplockardagar” är betydligt fler. Under 2021 deltog ca 2 000 barn från drygt 20 förskolor och skolor i kommunen, en fin uppslutning. Kommunen arbetar vidare med hjälp av statsbidrag med satsningen ”Skapande skola” i syfte att eleverna ska få större möjlighet till eget skapande genom möten med professionella kulturverksamheter.

Utmaningar och möjligheter

En av de största utmaningarna är att eleverna inte har tillgång till likvärdig förskola och skola i kommunen. Det finns förskolor med väldigt få svenska barn och betygsresultaten varierar kraftigt mellan skolor, men också mellan grupper inom en skola. Skillnaderna kan förklaras av segregationen som i sin tur beror på boendestrukturen i kommunen och de skolval som görs av vårdnadshavare.

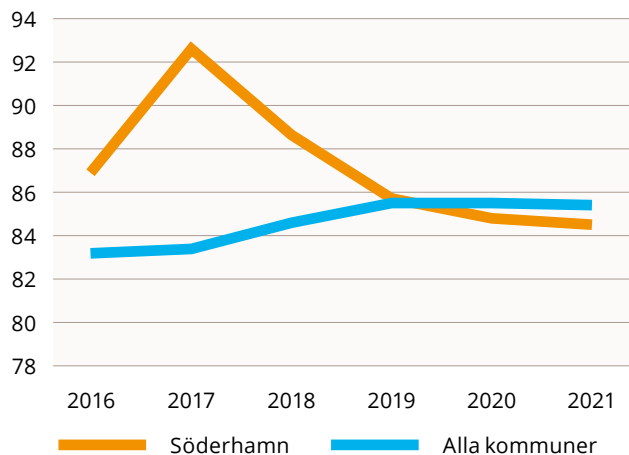
Det finns många gånger starka samband mellan elevers skolresultat och social bakgrund i form av till exempel föräldrars utbildningsnivå. Söderhamns kommun har i likhet med flertalet kommuner i länet en lägre utbildningsnivå än riket som helhet. Det innebär särskilda utmaningar i arbetet med utbildning.

På lång sikt riskerar barn och ungdomar som inte uppnår kunskapskraven i skolan ett utanförskap. Det finns också risk för framtida kostnader för elever som inte uppnår gymnasiebehörighet.

En av de mest strategiska frågorna för Söderhamns kommun är att säkerställa framtida kompetensförsörjning av lärare och förskollärare. För att möta bristen på utbildade pedagoger görs flera insatser. Kommunen har bland annat samarbete med högskolor kring arbetsintegrerad lärarutbildning, genomför rekryteringskampanjer i flera kanaler, samt utbildar barnskötare via CFL i form av en praktikutbildning där medarbetare handleder studenter på förskolor. Det pågår också ett arbete för att få möjligheter på plats för att kunna läsa till förskollärare i Söderhamn.

Barn 1 – 5 år inskrivna i förskola

(andel i procent)

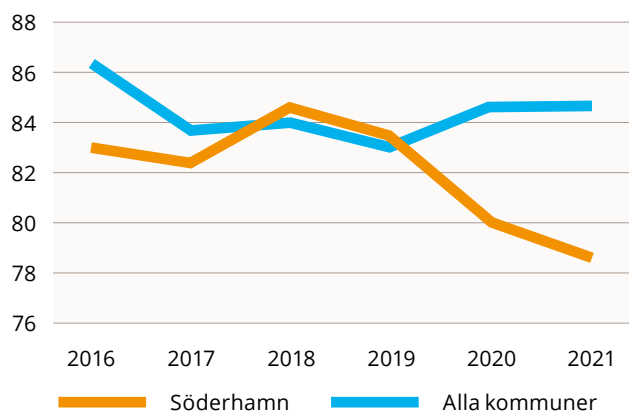

Andelen barn inskrivna i förskola har minskat något de senaste åren. En förklaring kan vara att nyanlända familjer inte söker förskola i samma utsträckning.

Källa: KOLADA

Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun

(andel i procent)

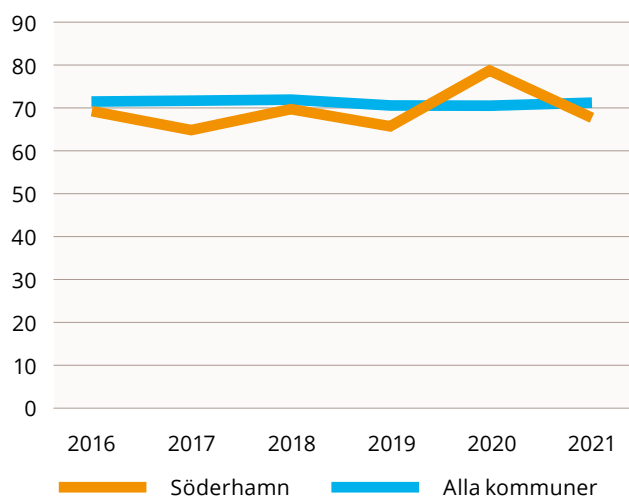

Andelen niondeklassare som uppnått behörighet till yrkesprogram på gymnasiet har minskat i den officiella statistiken som baseras på betygsresultat före sommarlovsskolan. År 2021 uppnådde 79 procent behörighet och efter genomförd sommarskola hade 80 procent av eleverna gymnasiebehörighet. På nationell nivå var 85 procent av eleverna behöriga till yrkesprogram.

Källa: KOLADA

Gymnasieelever med examen inom fyra år, hemkommun

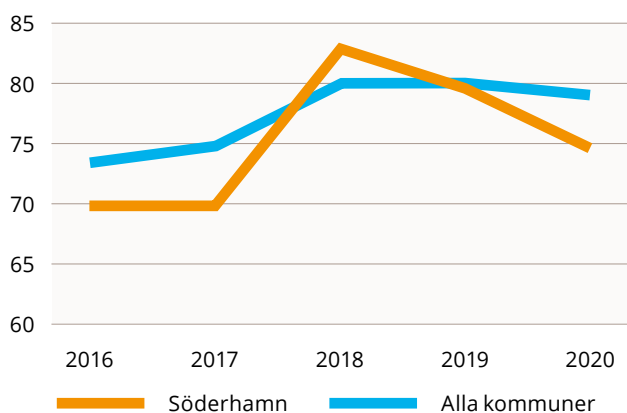
(andel i procent)

Andelen gymnasieelever med examen har minskat till 69 procent för år 2021. Motsvarande siffra på nationell nivå var 71 procent. Av de gymnasieelever som gått ett högskoleförberedande program var andelen med examen 82 procent år 2021.

Källa: KOLADA

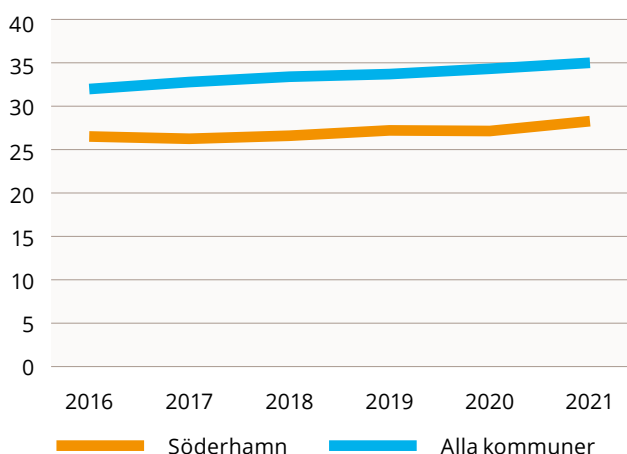
Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar två år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun (andel i procent)

År 2020 hade 75 procent av ungdomarna i Söderhamns kommun sysselsättning i form av arbete eller studier två år efter fullföljd gymnasieutbildning. Andelen har sjunkit de senaste åren och Söderhamns kommun placerar sig under nationell nivå där motsvarande siffra var 79 procent 2020.

Källa: KOLADA

Invånare 25 - 64 år med eftergymnasial utbildning (andel i procent)

Andelen invånare med eftergymnasial utbildning är 28 procent i Söderhamn.

Källa: KOLADA

Jämställdhet uppnås när kvinnor och män, flickor och pojkar har lika rättigheter, villkor, möjligheter samt makt att själva forma sina liv och bidra till samhällets utveckling. Det handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället.

Aktuella delmål

- 5.1 Utrota diskriminering av kvinnor och flickor.
- 5.2 Utrota våld mot och utnyttjande av kvinnor och flickor.
- 5.5 Säkerställ fullt deltagande för kvinnor i ledarskap och beslutsfattande.

Aktiviteter och åtgärder

Jämställdhet handlar om att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet. Jämställdhet handlar inte bara om jämn könsfördelning utan också om att uppmärksamma attityder, normer, värderingar och ideal som påverkar livsvillkoren för kvinnor och män inom samhällets olika områden.

I kommunfullmäktige i Söderhamns kommun är det 27 män och 22 kvinnor, en relativt jämn fördelning. Bland kommunens anställda råder inte samma fördelning. Flera arbetsplatser, främst inom skola och omsorg har en hög andel kvinnor.

Söderhamns kommun arbetar som arbetsgivare för att arbetsplatser ska vara fria från diskriminering. De kommunala verksamheterna ska motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Det handlar bland annat om att könsfördelningen ska vara jämn i alla typer av arbeten samt på ledande positioner. Åtgärder för att uppnå detta finns i kommunens likabehandlingsplan.

Under 2020 antog Söderhamns kommun en ny översiktsplan. I planen beskrivs att jämställdhetsperspektiv ska finnas med i tidigt skede i samhällsplaneringen. Det offentliga rummet i form av torg, parker och gator ska till exempel utformas tryggt och välkomnande för alla, såväl män som kvinnor.

När det gäller samhällsplanering i form av transporter är jämställdhet en utmaning. Det finns en rad skillnader mellan mäns och kvinnors resande på en övergripande nivå. Män pendlar i genomsnitt längre sträckor än kvinnor och det finns skillnader när det kommer till användning av färdslag som kollektivtrafik, bil och cykel. En så kallad jämställdhetsintegrerad samhällsplanering bör ha fokus på flickors och pojkars, kvinnors och mäns erfarenheter.

Det är viktigt att ett jämställdhetsperspektiv finns med i alla former av bidrag som fördelas till civilsamhället. Kommunen arbetar med att uppdatera bidragsmodellen för föreningsliv.

Utmaningar och möjligheter

I flertalet verksamheter som kommunen bedriver är det relevant att ha ett jämställdhetsperspektiv; inom skola, fritids, omvårdnad, samhällsplanering, stöd till föreningsliv och så vidare. Det är ett arbetsområde som ständigt kan utvecklas och förbättras.

Kommunen har också en viktig roll att spela som arbetsgivare, bland annat för att underlätta för män och kvinnor att kunna förena familj och småbarnsår med en karriär i arbetslivet.

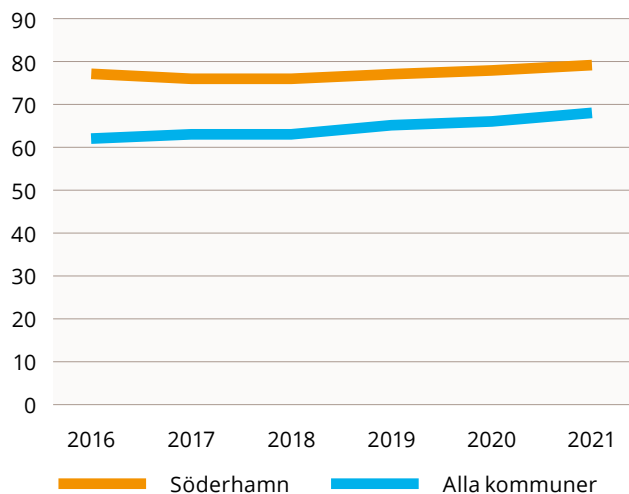
Det finns tillgång till mycket könsuppdelad kommunal statistik som kan ligga till grund för bedömningar och diskussioner om hur insatser för ökad jämställdhet kan förbättras. Det är viktigt med ett fortsatt arbete för att jämställdhetsfrågorna ska finnas med i det ordinarie arbetet istället för som ett spår vid sidan om. Kommunens likabehandlingsplan ligger till grund för det fortsatta arbetet.

Våld och utnyttjande av kvinnor och flickor är inte acceptabelt.

Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun

(andel i procent)

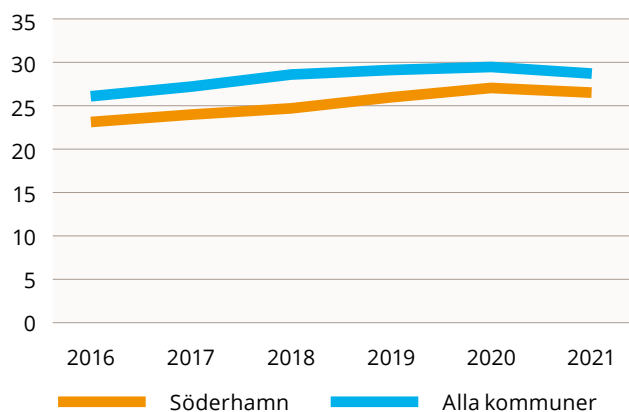

Andelen månadsavlönade kvinnor inom kommunen som arbetar heltid är 76 procent och motsvarande andel bland män är 88 procent. Det kan jämföras med ett nationellt snitt på 64 procent respektive 80 procent för år 2021. Medelvärdet för män och kvinnor är 79 procent i Söderhamns kommun. Det är betydligt fler kvinnor än män anställda i kommunens verksamheter.

Källa: KOLADA

Föräldrapenningdagar som tas ut av män

(andel av antal dagar procent)

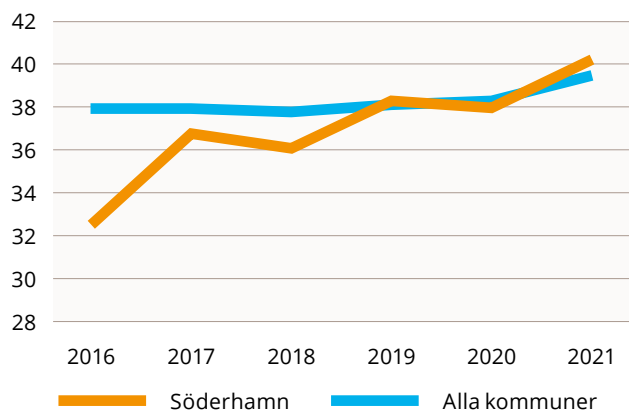

Männens uttag av föräldradagar har ökat, men från en låg nivå. Män i Söderhamn tar ut färre föräldradagar än män i Sverige i genomsnitt.

Källa: KOLADA

Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män

(andel av antal dagar procent)

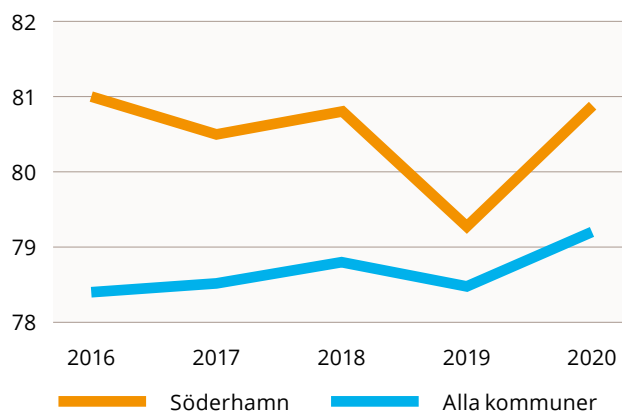

Andelen tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män i Söderhamn har ökat de senaste åren och överensstämmer med andelen som tas ut av män på riksnivå

Källa: KOLADA

Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst

(andel i procent)

Mäns mediannettoinkomst är fortsatt högre än kvinnors mediannettoinkomst. Det är inga stora skillnader mellan statistiken för Söderhamn och riket som helhet.

Källa: KOLADA

Söderhamns kommun samarbetar med polisen för ökad trygghet.

Tillgång till modern och förnybar energi, samt rena bränslen är en förutsättning för att kunna möta flera av de utmaningar världen står inför idag.

Aktuella delmål

- 7.1 Tillgång till modern energi för alla
- 7.2 Öka andelen förnybar energi i världen
- 7.3 Fördubbla ökningen av energieffektivitet

Aktiviteter och åtgärder

EU:s mål är att utsläppen av växthusgaser år 2030 ska vara 40 procent lägre än 1990, minst 27 procent av energiproduktionen ska komma från förnybara energikällor och sammankopplingen mellan elnäten i EU ska effektiviseras. Söderhamns kommun och bostadsbolaget Faxeholmen har de senaste fem åren investerat ca 280 miljoner kronor i energieffektivisering i fastigheter. Satsningarna görs samlat i ett så kallat EPC-projekt (Energy Performance Contracting) i samverkan med privata aktörer. Projektet har pågått mellan år 2016 – 2020. Genom projektet har kommunen och det kommunala bostadsbolaget haft möjlighet att utveckla fastighetsbeståndet med modern och energieffektiv utrustning som möjliggör en framtida kostnadseffektiv drift och förvaltning av fastigheterna.

Projektet har omfattat majoriteten av fastigheterna inom kommunen och bostadsbolaget. Totalt handlar det om drygt 400 000 kvadratmeter hyresbostäder, skolor, förskolor och andra gemensamma lokaler. Tanken är att projektet ska vara självfinansierande vilket innebär att de besparingar som genereras av projektet motsvarar investeringskostnaden.

Söderhamns kommun har mycket skog och restprodukter från skog, pappersbruk och sågverk används för fjärrvärme och elproduktion. Söderhamn Nära är ansvariga för produktion av fjärrvärme i kommunen och bolaget har drygt 1100 kunder anslutna till fjärrvärme. Det finns flera ledningsnät i Söderhamn och i kommunens småorter. I ett par värmeverk används olja som reservkraft och vid extremt kallt väder, men fjärrvärmens är till 99,5 procent fossilfri. Ljusnätet är helt fossilfritt. I kraftvärmeverket i Söderhamn produceras förnybar el.

I kommunens översiktsplan läggs planeringsinriktningar fast gällande produktion av förnybar energi. Det handlar bland annat om att ta hänsyn till elnätets kapacitet vid bebyggelse och att kommunen generellt är positiv till utbyggnad av vindkraft och av solenergi. När det kommer till befintlig produktion av förnybar el finns det inom kommunen fyra vattenkraftverk som är lokaliserade i Ljusnan vid Bergvik, Höljebro 1 och 2, Ljusne strömmar samt Ljusnefors.

Det finns goda förutsättningar för vindkraft i kommunen, inte minst havsbaserad vindkraft. Flera privata aktörer har visat intresse för stora investeringar de kommande åren. Det finns en tematisk fördjupad översiktsplan för vindkraft, men planen är i behov av uppdatering då den inte omfattar havsbaserad vindkraft.

DELMÅL 7-1

TILLGÅNG TILL MODERN ENERGI FÖR ALLA

DELMÅL 7-2

ÖKA ANDELEN FÖRNYBAR ENERGI I VÄRLDEN

DELMÅL 7-3

FÖRDUBBLA ÖKNINGEN AV ENERGIEFFektivITET

Kommunen erbjuder energi- och rådgivning som en opartisk och kostnadsfri service till privatpersoner, organisationer och företag. Under år 2021 har satsningar bland annat gjorts på digitala seminarier och utbildningar i syfte att bland annat minska energianvändning och utsläpp av växthusgaser.

Utmaningar och möjligheter

Människans utsläpp av växthusgaser orsakar klimatförändringar och det är en av de svåraste miljöfrågor som människan ställts inför att lösa. Söderhamns kommun har som mål att vara en klimatneutral kommun år 2030.

De stora satsningar som gjorts i kommunens fastigheter (EPC-projektet) kommer bidra till minskad energianvändning och minskade utsläpp av växthusgaser. Det är intressant att följa vilka effekter investeringarna får de närmaste åren. Det finns önskemål från flera verksamheter om att fortsätta arbetet med energieffektivisering och utveckla arbetet med energi- och klimataspekter kopplat till fastigheter.

Centrala Söderhamn, Söderala, Sandarne och Ljusne är till betydande del försörjt med fjärrvärme. När nya bostäder och verksamheter planeras i kommunen behöver möjlighet till utbyggnad av fjärrvärme ses över, för att fler fastigheter ska kunna förses med fjärrvärme från förnybar råvara.

En stor utmaning ligger i att göra avvägningar mellan olika intressen i samband med att beslut behöver fattas om havsbaserad vindkraft i kommunen. Det är viktigt att det finns väl genomarbetade beslutsunderlag.

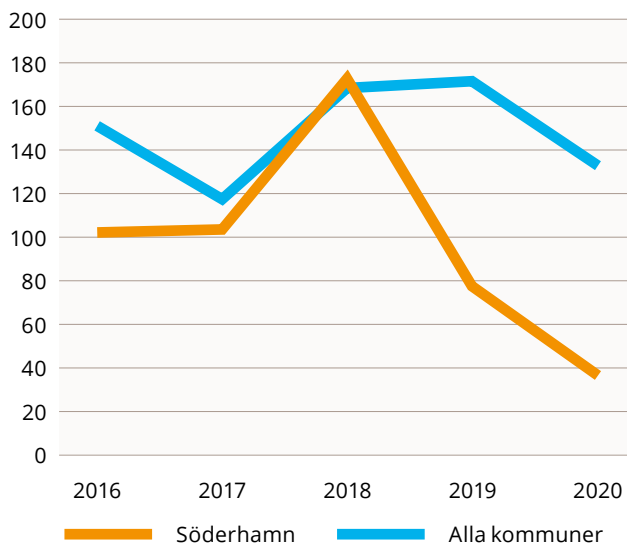
De senaste åren har kostnaderna för att investera i solceller minskat och det är intressant att se över potential till investeringar i solceller vid kommunala fastigheter. I översiktsplanen lyfts fram att lämpliga markområden ska användas för solenergiförsörjning.

Kommunen har under 2021 arbetat med att ta fram en ny plan för energi och klimat. Planen kommer att bidra till det globala målet om ”hållbar energi för alla” gällande både tillgång till energi, ökad andel förnybar energi och ökad energieffektivitet.

Vindkraft bidrar till energiomställningen.

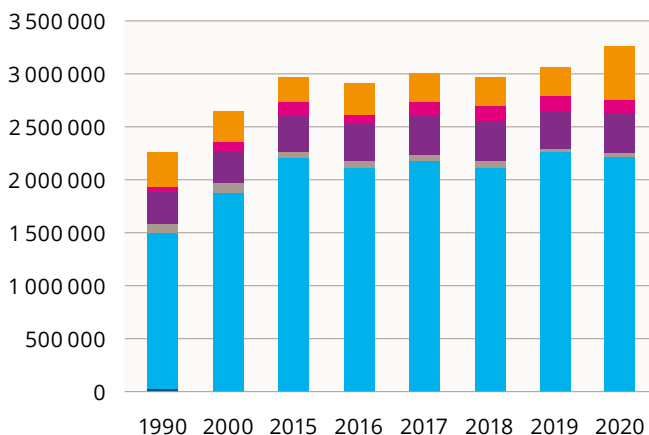
Elavbrott, genomsnittlig avbrottstid per kund, SAIDI (minuter per kund)

Den genomsnittliga tiden för elavbrott hos drabbade invånare varierar starkt från år till år. Målet om en hållbar energi handlar bland annat om att säkerställa tillgången till energi.

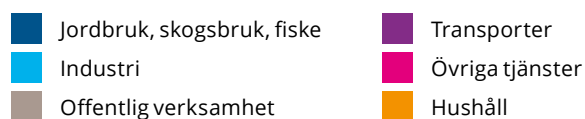
Källa: KOLADA

Slutanvändning av energi i Söderhamns kommun (MWh per år)

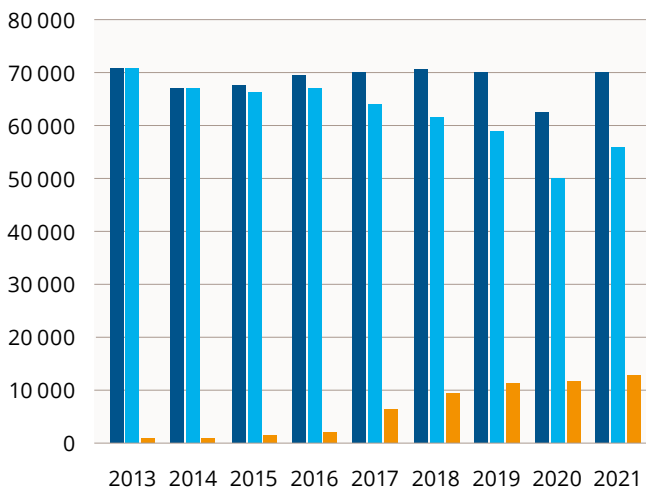

Slutanvändningen av energi är hög i Söderhamns kommun vilket förklaras av att det finns tung industri i kommunen som är energikrävande. Energianvändningen är starkt konjunkturberoende.

Källa: Naturvårdsverket

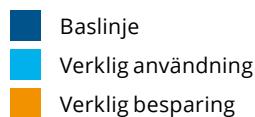

Energianvändning i fastigheter som ingår i EPC-projekt (MWh per år)

Energianvändningen har minskat i takt med att energieffektivisering gjorts i kommunens och Faxeholmens fastigheter (EPC-projekt). Baslinjen motsvarar teoretisk förbrukning som skulle ha gällt om inte energieffektivisering genomförts (OBS ej normalårskorrigerade värden).

Källa: Söderhamns kommun

Hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och hållbar planering av bostäder, infrastruktur, offentliga platser, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering som i sin tur kräver ny teknik och samarbete mellan flera sektorer. Inkluderande och innovativ stadsplanering behövs för att göra städer säkra och hållbara för framtiden..

Aktuella delmål

- 11.2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla.
- 11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering.
- 11.6 Minska städernas miljöpåverkan.
- 11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla.

Aktiviteter och åtgärder

Kommunen har en ny översiktsplan som ligger till grund för hur mark, vatten och bebyggelse ska användas, utvecklas och bevaras. Planen fungerar som övergripande styrdokument för samhällsplaneringen. Planen ska bidra till hållbar utveckling och genomförande av de globala målen inom Agenda 2030.

En stor utmaning ligger i att bryta den segregation som finns på bostadsmarknaden. I samhällsplaneringen har frågor om social hållbarhet en naturlig plats och kommunen har en ambition att arbeta med sociala konsekvensanalyser i samhällsplaneringen.

Den nya översiktsplanen lyfter fram behovet av en levande landsbygd. Trönö, Bergvik, Ljusne och Stråtjärna-Holmsvedenbygden ska utvecklas och fungera som kommundelscentrum, knutpunkter för de omkringliggande bygderna. I kommundelscentrumen ska det finnas ett varierat bostadsutbud för livets alla skeden och ett busutbud av service och funktioner. Kommunen deltar i EU-projektet SARURE som bland annat syftar till att hitta lösningar för att få landsbygdsbutiker att överleva.

Transporter är en viktig del av samhällsplaneringen för att nå mål om hållbara städer och samhällen. Under år 2021 har besparingar gjorts inom den regionala kollektivtrafiken. Kommunen för en kontinuerlig dialog med Region Gävleborg kring behovet av en bättre tillgång till kollektivtrafik.

Sedan några år pågår ett arbete med att utveckla Söderhamnsporten, den västra infarten till staden. Området ska i framtiden bli en mer levande och attraktiv del av Söderhamns stadskärna, en kollektivtrafiknod, en levande mötesplats för såväl Söderhamnsbor som regionen i stort. Även bostäder och verksamheter ska etableras här.

Kommunens bolag Söderhamn Nära och Faxeholmen har ansvar för viktiga funktioner i hållbarhetsarbetet. Samverkan mellan bolag och kommun sker bland annat i kommunövergripande arbetsgrupper med olika teman som etablering, samhällsplanering, vatten och kretslopp. Till grund för arbetet ligger bland annat kommunens översiktsplan, bostadsförsörjningsprogram, träbyggnadsstrategi, dagvattenstrategi, vatten- och avfallsplan (VA-plan) samt kretsloppsplan. Arbeta med att ta fram en ny energi- och klimatplan pågår.

I samhällsplaneringen är det viktigt att hänsyn tas till en långsiktigt hållbar markanvändning. I översiktsplanen finns både underlag som visar på vikten av att bevara grönområden i tätorter och tätortsnära lägen. Klimatanpassning behöver också vara en integrerad del i samhällsplaneringen. Vid all nyproduktion behöver hänsyn tas till dagvattenhantering.

Det finns inga stora problem med luftföroreningar i Söderhamns kommun och det har inte gjorts mätningar av luftkvaliteten eftersom risken att överskrida miljökvalitetsnormer är låg. Kommunen är medlem i Östra Sverige Luftvårdsförbund och förbundet simulerar med jämna mellanrum halter av föroreningar i länets kommuner.

Under 2021 startade arbetet med ett nytt planprogram för Norra staden. Underlagsmaterial till programmet samlades in genom kartläggning av befintlig kunskap och internt informationsutbyte. Dialoger och workshops har också hållits bland annat med barn och personal på Lillbergets förskola våren 2021 om utveckling av Kilsmyraskogen, samt med tjänstemän, politiker, organisationer, polismyndigheten och andra intressenter om utveckling av Norra staden.

Ett nytt planprogram för Inre hamnen kommer också att tas fram. Under 2021 har planering för framtagande påbörjats.

Under 2021 påbörjades arbetet med att samla olika kompetenser inom kommunen till en gemensam samhällsbyggnadsprocess, en ny form av arbetsätt. Genom att samla kompetenser i ett tidigt skede kan samhällsbyggnadsuppdragen utvecklas och bland annat bidra till hållbarhet i högre grad.

Ett prunkande Söderhamns centrum med tillgängliga gång- och cykelstråk.

Utmaningar och möjligheter

Kommunen upplever ett ökat intresse från privata företag som vill etablera sig i Söderhamn. Arbetet med att ta fram nya planprogram och detaljprogram skapar framtidstro för Söderhamn som kommun att bo och verka i.

Bostadsbolaget Faxeholmen bedömer att det finns risk att det på sikt blir ett överskott av bostäder om befolkningen minskar. Efterfrågan på hyresbostäder i de centrala delarna av Söderhamn är hög, men det är svårare att hyra ut bostäder i kommunens ytterområden, bland annat på grund av pågående urbanisering.

Attraktiva bostäder är en viktig faktor för att människor ska bo kvar och även vilja flytta till Söderhamn. Det kommunala bostadsbolaget upplever dock svårigheter att få nybyggnadsprojekt att bli lönsamma bland annat beroende på att betalningsviljan är begränsad hos hyresgästerna. Hyresnivåerna i Söderhamn är låga. De investeringar som görs i fastigheter behöver vara väl genomtänkta så att fastigheter kan nyttjas till olika funktioner över tid.

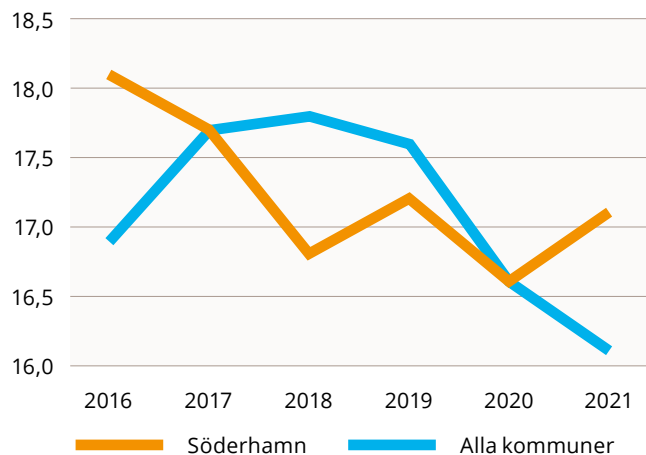
Det är en utmaning att få hela kommunen att utvecklas. Samtidigt finns goda exempel på inflyttning av barnfamiljer till kommunens byar och mindre orter. Det är viktigt med långsiktiga satsningar på de kommundelscentrum som lyfts fram i översiktsplanen. En förbättrad tillgång till kollektivtrafik är viktig för att knyta ihop kommundelscentrumen med Söderhamn och närliggande orter.

Samhällsplaneringen har ett långsiktigt perspektiv och hållbarhetsfrågor är en naturlig del i översiktsplanen. Det är samtidigt en utmaning att få med alla perspektiv som segregation, tillgänglighet, grönområden, klimatanpassning, tillgång till fritidsaktiviteter och så vidare. Allmänna intressen som biologisk mångfald och friluftslivshänsyn behöver ha en naturlig plats när verksamheter arbetar med genomförande som exempelvis skötsel och drift av gator och parker och genomförande av byggprojekt.

Stadsmiljön och även landsbygd och orter i kommunen rymmer en rik kulturhistoria. Det finns även stadsdelar som rymmer värdefull kulturhistoria från de senaste 50 åren. Det saknas samlad kunskap, data och underlag som kan användas i samhällsplaneringen när det kommer till värdefulla kulturmiljöer. Sammanställningen i kommunens översiktsplan över "kulturhistoriska viktiga miljöer" skulle behöva kompletteras.

Trångboddhet i flerbostadshus

(andel i procent)

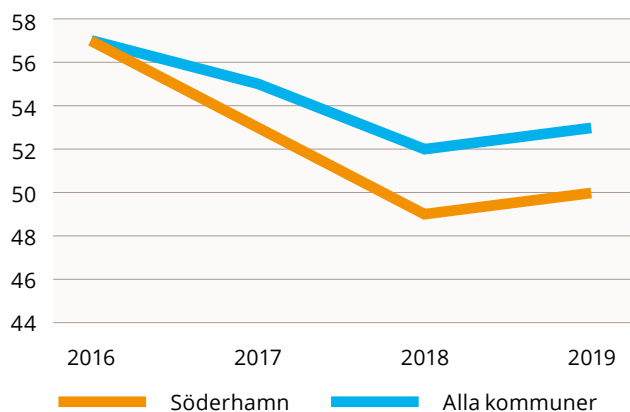

Figuren visar andel personer boende i flerbostadshus under trångbodda förhållanden enligt "norm 2". Hushållet räknas som trångbott om det bor mer än två personer per rum (kök och vardagsrum oräknade). Andelen personer som lever under trångbodda förhållanden är 17 – 18 procent i kommunen, i linje med riket som helhet.

Källa: KOLADA

Medborgarnas betyg på bostäder

(nöjd-region-index)

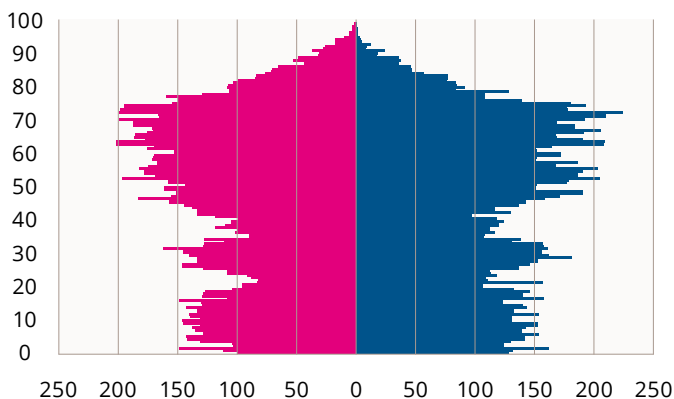
Diagrammet visar medborgarnas bedömning av bostadssituationen i kommunen, skala 0 – 100 (nöjd-region-index). Frågor från medborgarenkäten om möjligheter att hitta bra boende, utbud av boendeformer och trivsamt i bebyggelsen ligger till grund för sammanställningen.

Medborgarnas bedömning av bostadssituationen har sjunkit de senaste åren.

Källa: SCB:s medborgarundersökning

Ålderspyramid i ettårsklasser

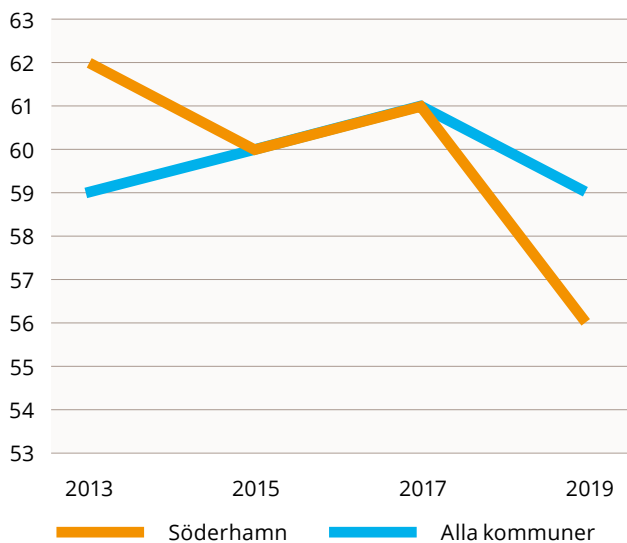
(2020-12-31)

Söderhamns ålderspyramid visar på en hög andel äldre och en relativt låg andel invånare i åldrarna 20 – 64 år. Befolkningen har minskat de senaste åren i Söderhamns kommun i likhet med i flertalet kommuner i Hälsingland. Enligt kommunens senaste befolkningsprognos till år 2029 bedöms antalet invånare minska från 25 600 till 24 600 invånare.

Källa: Söderhamns kommun

Medborgarnas betyg på fritidsmöjligheter (nöjd-region-index)

Diagrammet visar medborgarnas bedömning av hur möjligheten till fritidsaktiviteter är i kommunen, skala 0 - 100 (nöjd-region-index). Frågor från medborgarenkäten om tillgång till parker, grönområden och natur, möjlighet att kunna utöva sport, kultur, friluftsliv, föreningsliv, tillgång till idrottsevenemang, kulturevenemang och nöjen ligger till grund för sammanställningen.

Medborgarnas bedömning av fritidsmöjligheter har sjunkit de senaste åren.

Källa: SCB:s medborgarundersökning

Målet är att främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, se till att alla har tillgång till rättvisa samt bygga upp effektiva och ansvarsfulla och inkluderande institutioner på alla nivåer. Medborgarnas möjlighet till inflytande och delaktighet i det lokala samhällets utveckling handlar om förtroende för det demokratiska systemet.

Aktuella delmål

- 16.2 Skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld.
- 16.4 Bekämpa organiserad brottslighet och olagliga finans- och vapenflöden.
- 16.5 Bekämpa korrupktion och mutor.
- 16.7 Säkerställ ett lyhört, inkluderande och representativt beslutsfattande.

Aktiviteter och åtgärder

Kommunen arbetar tillsammans med bland annat polisen och civilsamhället när det gäller brottsförebyggande och trygghetsarbetande åtgärder. Ett trygghetspaket har antagits som innehåller åtgärder för att öka tryggheten i centrum. Där ingår bland annat att se över möjligheterna till kameraövervakning i de centrala delarna av Söderhamn. Satsningen på ordningsvakter och centrumvårdar i Söderhamn har fortsatt under 2021.

Kommunen har även tillsatt en funktion som trygghetsamordnare under 2021 i syfte att skapa ett tryggare och mindre segregerat Söderhamn. Ett arbete har påbörjats med att sammanställa förslag till aktiviteter och åtgärder som kan motverka etablerad kriminalitet, rekrytering till kriminell verksamhet, antisocialt beteende och motverka segregation och utanförskap av medborgare. Arbetet genomförs i samverkan med lokalsamhället och polisen utifrån en arbetsmetod från Brottsförebyggande rådet.

Kommunen arbetar även med mer långsiktiga förebyggande insatser för att stävja utanförskap. Sen år 2018 har en förebyggande enhet arbetat för att fånga upp barn och unga som riskerar att hamna i utanförskap, däribland brottslighet. Under 2021 avsattes medel som finansierar den förebyggande enhetens fortsatta arbete under 2022 – 2023.

Under 2021 inhämtades medborgares synpunkter bland annat vid möten ute i kommundelscentrum för att få in underlag till landsbygdsplanen och vid möten om utveckling av Norra staden. Sexton medborgardialoger hölls dessutom runtom i kommunen kring brottsförebyggande och trygghets-skapande frågor. Detta skedde i samarbete mellan kommunen och polisen.

I Söderhamns kommun finns tre aktiva politiska råd; tillgänglighetsrådet, pensionärsrådet och brottsförebyggande rådet. De politiska råden fungerar som mötesplatser för demokrati vid vilka kommunen möter företrädare för olika grupper i samhället. Dessutom träffar politikerna kontinuerligt det ”centrala elevrådet” med företrädare från de kommunala skolorna.

Söderhamns kommun lanserade tjänsten e-förslag år 2017. E-förslag är ett sätt att utveckla medborgardialog. Syftet med e-förslag är att stärka demokratin, öka delaktigheten och ge medborgare en större möjlighet att engagera sig. Det ökar också möjligheten för kommunens politiker att få veta vilka frågor som är viktiga för medborgarna.

Utmaningar och möjligheter

Det krävs fortsatt kraftfulla åtgärder och samverkan mellan olika aktörer för att minska brottsligheten. Kommunens satsningar på förebyggande arbete, att fånga upp barn och unga som riskerar att hamna i utanförskap, har hög prioritet.

Upplevelsen av otrygghet i samhället är stor och den allmänna tilliten minskar. En hög andel av befolkningen tror att antalet brott har ökat de senaste åren. Det krävs kontinuerligt arbete för att säkerställa trygghet för kommunens invånare och tillit till det demokratiska samhället.

För att bibehålla och öka tilliten till det demokratiska samhället och kommunen på det lokala planet är det viktigt att medborgarna känner delaktighet och ges möjlighet att vara med och påverka den framtida utvecklingen i Söderhamns kommun.

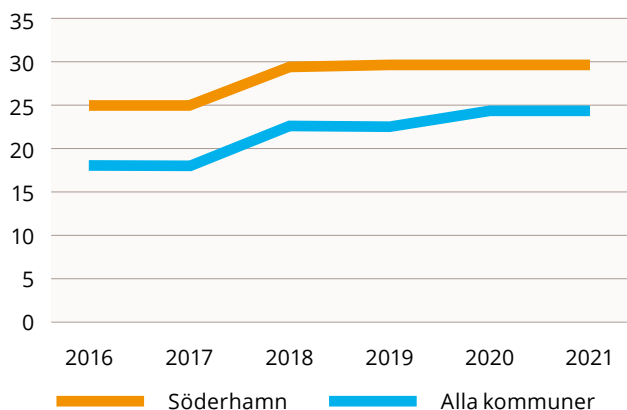
Ett rikt liv i ett inkluderande Söderhamn.

Foto: Maria G Nilsson

Invånare 16 – 84 år som avstår från att gå ut ensam

(andel i procent)

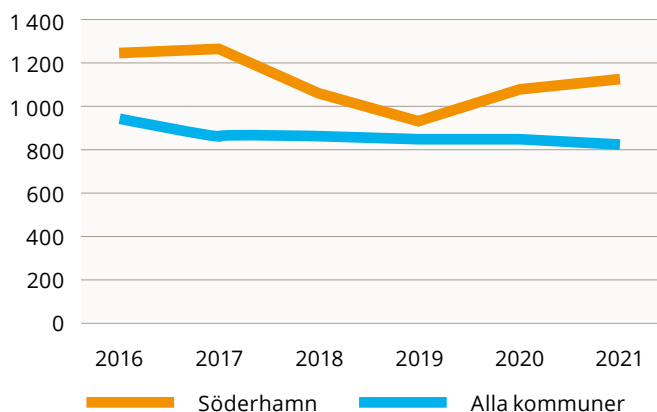

Andelen invånare som avstår från att gå ut ensamma har ökat de senaste åren. Siffrorna för Söderhamns kommun är högre än för riket som helhet.

Källa: KOLADA

Anmälda våldsbrott

(antal per 100 000 invånare)

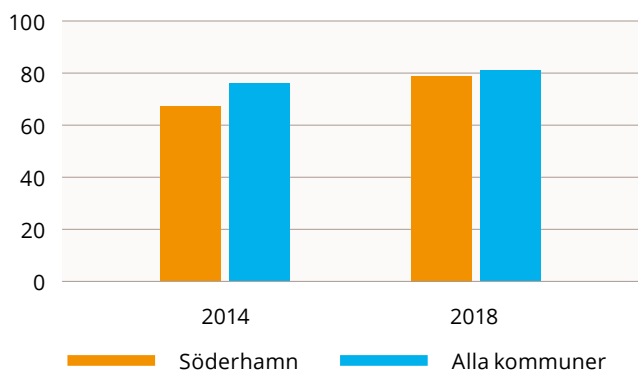

Antalet anmälda våldsbrott sjönk mellan 2016 till 2019 från drygt 1200 till drygt 900 per 100 000 invånare. De senaste två åren har antalet anmälda våldsbrott dock ökat. Antalet anmälda våldsbrott per 100 000 invånare är lägre i Söderhamn än i Sverige som helhet.

Källa: KOLADA

Förstagångsväljare som röstade i senaste kommunfullmäktigevalet

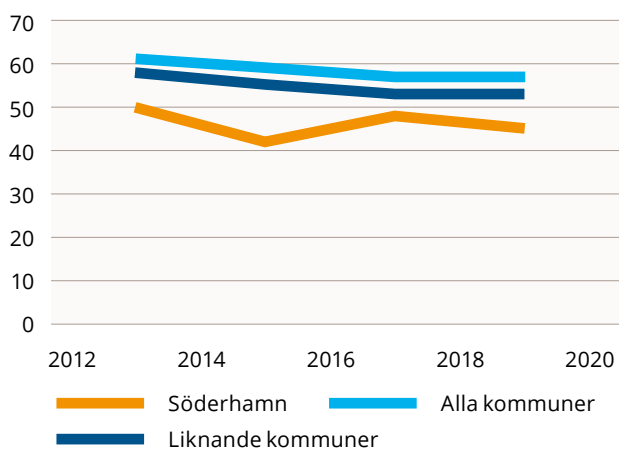
(andel i procent)

Andelen förstagångsväljare som röstade i valet 2018 var cirka 80 procent, precis i linje med data för nationell nivå. Det var en ökning med drygt tio procentenheter jämfört med det tidigare valet 2014.

Källa: KOLADA

Medborgarnas betyg på trygghet (nöjd-region-index)

Diagrammet visar medborgarnas bedömning av hur tryggt det är i kommunen, skala 0 – 100 (nöjd-region-index). Frågor från medborgarenkäten om hur tryggt och säkert det är att vistas utomhus kvällar och nätter, kopplat till hot, rån, misshandel och inbrott ligger till grund för sammanställningen.

Siffrorna för upplevd trygghet är lägre i Söderhamn än i riket som helhet.

Källa: SCB:s medborgarundersökning

Ett högt valdeltagande är en förutsättning för demokrati.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomi och de ekonomiska aspekterna av hållbarhet är inte något mål i sig utan bör betraktas som det moderna samhällets hittills bäst utvecklade medel för att värdera potentiella vinster, kostnader och nyttor av ekologiska system. Ekonomisk hållbar utveckling medför inte negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten.

På regional nivå omfattar den regionala utvecklingsstrategin (RUS) långsiktig ekonomisk hållbarhet. Strategin ska vara vägledande för allt regionalt utvecklingsarbete i länet. I Gävleborg är det regionala utvecklingsarbetet definierat som det långsiktiga, strukturförändrande arbete som bidrar till hållbar regional utveckling och tillväxt. Arbetet ska leda till måluppfyllelse av politikområdet regional utveckling och tillväxt. Arbetet innebär samordning och samhandling mellan flera olika aktörer, där ingen kan bestämma över de andra. Strategin ligger till grund för grund för Söderhamns näringslivspolitiska arbete.

Söderhamns kommun har inget styrdokument om ekonomisk hållbarhet men kommunen arbetar med långtidsprognoser som ligger till grund för den ekonomiska styrningen.

Målet innebär att verka för en inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, samt full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

Aktuella delmål

- 8.2 Främja ekonomisk produktivitet genom diversifiering, teknisk innovation och uppgradering.
- 8.3 Främja politik för nya arbetstillfällen och ökad företagsamhet.
- 8.4 Förbättra resurseffektiviteten i konsumtion och produktion.
- 8.5 Full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor med lika lön för alla.
- 8.6 Främja ungas anställning, utbildning och praktik.
- 8.8 Skydda arbetstagares rättigheter och främja trygg och säker arbetsmiljö.
- 8.9 Främja gynnsam och hållbar turism.

Aktiviteter och åtgärder

Kommunens näringslivsenhet arbetar med att stötta och utveckla näringslivet i Söderhamns kommun. Det handlar om att skapa förutsättningar för entreprenörer att starta, driva och utveckla företag. Under pandemin har en handlingsplan för näringslivet tagits fram med åtgärder för att stötta och underhålla det lokala näringslivet.

Det har varit ett stort intresse för att gå utbildningar i företagande och pandemin har bidragit till att fler kommuninvånare tagit steget till att förverkliga sina företagsidéer, många gånger har det handlat om idéer och upplägg med tillspetsat innehåll och stor potential.

Kommunen arbetar på bred front med arbetsmarknadsåtgärder. Kommunen genomför också tidiga insatser för att barn och ungdomar ska uppfylla kunskapskrav, kunna utbilda sig och vara förberedda för att komma in på arbetsmarknaden.

Det kommunövergripande programmet ”Integration och egenförsörjning” syftar till att få fler i egenförsörjning och därmed bryta det sociala arvet som ofta är förekommande för barn till föräldrar som står utanför arbetsmarknaden. Under 2021 har arbete med en ny praktikmodell påbörjats.

Söderhamns kommun håller ihop arbetsmarknadsrådet i kommunen. Rådet består av de viktigaste aktörerna som kan bidra till att fler individer kommer i egenförsörjning.

Arbete pågår för att stödja och utveckla sociala företag i kommunen. I slutet av året blev det klart att Söderhamns kommun blir en av tolv uttagna kommuner till ett samverkansprojekt (ESF) för att utveckla sociala företag 2021 – 2023. Målet med projektet är att de kommuner som kommit långt och redan kommit igång med sociala företag ska utbyta erfarenheter med syfte att fler företag ska startas.

Besöksnäringen växer i Söderhamn och det finns potential att utveckla näringslivet inom denna bransch. Näringslivsenheten arbetar vidare i EU-projektet inom landsbygdsturism, ”Rural lifestyles”. I projektet ska turisttillgångar identifieras och samverkan utvecklas för att få fler besökare

till landsbygden. Kommunen deltar även i EU-projektet SmallPorts i syfte att utveckla energismarta lösningar och utveckla marknadsföring av småhamnar i samverkan med andra deltagare.

Det finns många besöksmål i kommunen och de senaste åren har besöksnäringen utvecklats i positiv riktning. Fler och fler besökare hittar till Stenö camping, till världsarvsgården Erik-Anders och till de ställplatser för husbilar som finns vid Söderhamns citycamping och vid Stugsundskajen.

I samhällsbyggnadsprocessen deltar ett flertal kompetenser för att säkerställa att hållbarhet genomsyrar utvecklingen i kommunen. En representant från plansidan deltar tillsammans med näringslivsenheten, samhällsplaneringsenheten och markförvaltare i kommunens etableringsgrupp. Förfrågningar om etableringar kanaliseras till gruppen och behandlas utifrån olika aspekter. På så sätt kan kommunen lämna ett gemensamt svar till intressenten. Detta bidrar till fler nöjda företag och förbättrad samverkan.

Glädjande är att flera industri- och handelsetableringar skett i kommunen de senaste åren. En ny detaljplan för Söderhamnsporten möjliggör fortsatta etableringar.

Kommunen har tagit fram en långtidsprognos till 2030/2040 gällande kommunens ekonomi. I takt med att antalet invånare sjunker krävs en medvetenhet kring investeringar och en långsiktigt hållbar ekonomisk hushållning. Dagens kommunmedborgare ska finansiera sin egen kommunala välfärd och inte förbruka vad tidigare generationer tjänat ihop eller skjuta upp kostnader till framtida generationer. De investeringar som görs i bland annat fastigheter behöver kunna nyttjas flexibelt över tid när behoven ändras i de kommunala verksamheterna.

Anständiga arbetsvillkor ryms i hållbarhetsarbetet.

Utmaningar och möjligheter

Redan innan pandemin var näringsliv och tillväxt, integration och egenförsörjning, prioriterade områden för Söderhamns kommun. Den pandemi som pågår sen 2020 har påverkat sysselsättningen i Söderhamns kommun, men inte i den omfattning som befarades.

Flera mindre företag har visat sig vara särskilt sårbara under pandemin. De satsningar som görs i form av arbetsmarknadsprojekt, utbildning och integration är fortsatt viktiga de närmaste åren. Därtill kommer fortsatt behov av satsningar på näringslivsutveckling, företagsrådgivning, utbildningar inom företagande med mera. En förutsättning för att satsningarna ska falla väl ut är stärkt framtidstro gällande investeringar i det lokala näringslivet.

Den nya regionala utvecklingsstrategin för Gävleborg (RUS) antogs 2021 och strategin genomsyras av hållbarhet. Det ligger en stor potential för det lokala näringslivet i att vara en del av den omställning som sker med ökat fokus på resurseffektivitet i konsumtion och produktion, cirkulära affärsmodeller med mera. Inom besöksnäringen väntas ett fortsatt stort intresse för att semestra inom Sverige. Söderhamn är en friluftskommun med unika möjligheter för besöksnäringen.

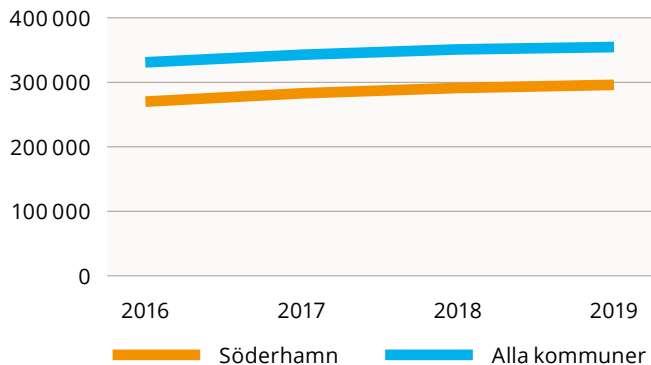
Det är fortsatt viktigt med satsningar på barn och unga, att kommunen verkar för att erbjuda en bredd av utbildningsmöjligheter, möjligheter till praktik och anställning. Det ligger en stor resurs i ungas entreprenörskap och drivkraft som bör tas till vara.

Det finns potential att rikta insatser på ett mer koordinerat sätt för att fler ska komma i arbete i Söderhamn. Arbetsätt och samverkansformer mellan olika aktörer bör kontinuerligt utvecklas.

Kommunens ekonomi ska vara långsiktigt hållbar. Långtidsprognoser för ekonomin lägger en bra grund för kloka satsningar och flexibla investeringar. Kommunen tar del av statlig medfinansiering i en rad projekt. Det är viktigt med fortsatt omvärldsspaning för att kunna nyttja medfinansiering i olika former, inte minst stöd för grön omställning och gröna lån till kommunala investeringar inom miljö och klimat.

Bruttoregionalprodukt (BRP)

(kronor per invånare)

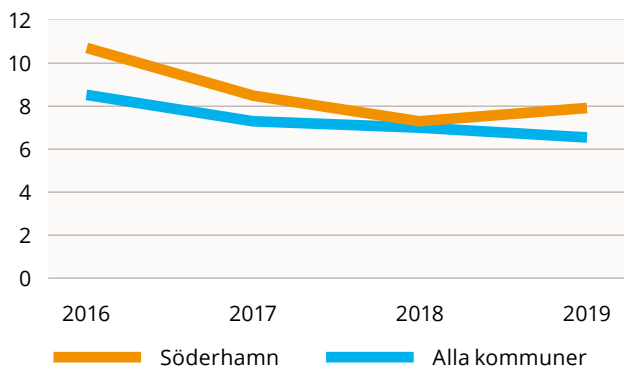

Nyckeltalet bruttoregionalprodukt (BRP) är ett mått på ekonomisk utveckling och är ett värde på all produktion av varor och tjänster i en region fördelat på antal invånare. Bruttoregionalprodukten har ökat något mellan år 2016 – 2019 i Söderhamns kommun men värdet ligger långt under det nationella värdet.

Källa: KOLADA

Invånare 16 – 24 år som varken arbetar eller studerar

(andel i procent)

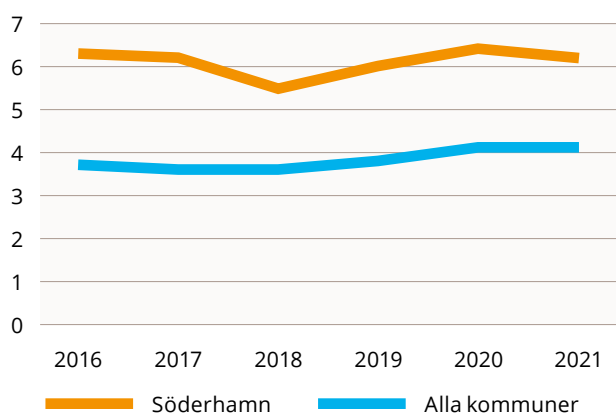

Andelen unga (16 – 24 år) som varken arbetar eller studerar har sjunkit i Söderhamn från 11 procent år 2016 till 8 procent år 2019.

Källa: KOLADA

Långtidsarbetslöshet 25 – 64 år, mars månad

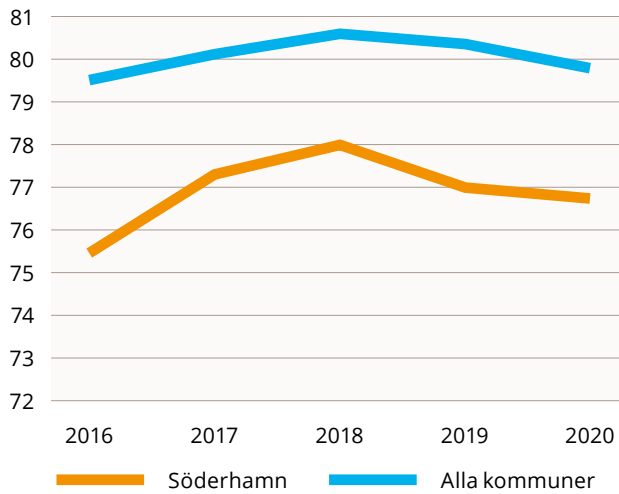
(andel i procent av befolkning)

Andelen långtidsarbetslösa ligger över genomsnittsvärdet på nationell nivå.

Källa: KOLADA

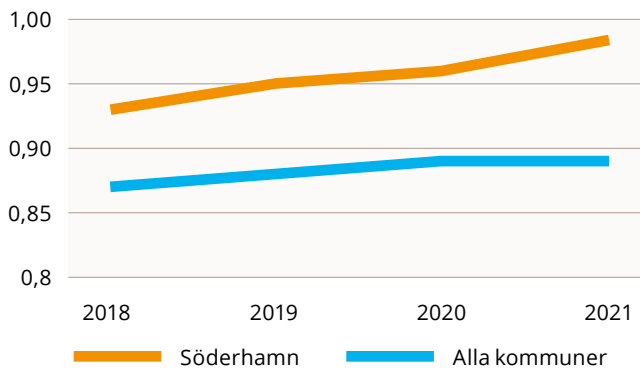
Förvärsarbetande invånare 20 - 64 år (andel i procent)

Andelen förvärsarbetande ökade med drygt två procentenheter mellan 2016 och 2018. Därefter har andelen förvärsarbetande sjunkit något. Andelen förvärsarbetande är lägre än i riket som helhet.

Källa: KOLADA

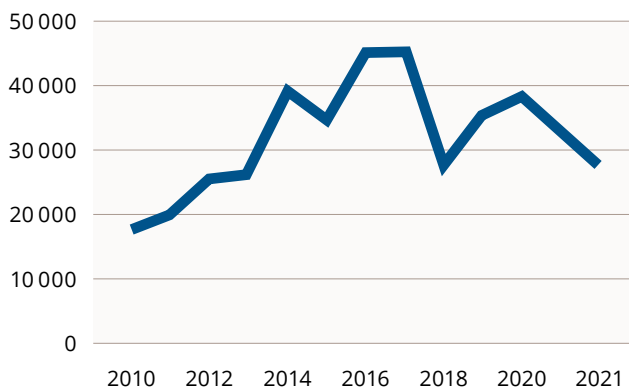
Demografisk försörjningskvot (per invånare)

Den demografiska försörjningskvoten beräknas som summan av antalet personer 0 - 19 år och antal personer 65 år och äldre, dividerat med antal personer 20 - 64 år. En hög försörjningskvot innebär en tung försörjningsbörda för de som befinner sig i åldersgruppen 20 - 64 år

Källa: KOLADA

Gästnätter på Stenö camping

Stenö camping drivs i kommunal regi. Satsningar görs för att utveckla campingen och antalet gästnätter har ökat de senaste åren.

Källa: Söderhamns kommun

Besök i gästhamnar (antal bånätter)	2020	2021
Skärså	280	147
Storjungfrun	201	268
Söderhamn	63	90

Det finns flera gästhamnar i kommunen. Flest övernattningar var det i gästhamnen vid Storjungfrun år 2021.

Källa: Söderhamns kommun

Boende i stugor på öar (antal dygn)	2020	2021
Klacksörarna	224	259
Enskär	572	663
Storjungfrun	582	637
Rönnskär	540	819

Kommunen äger flera stugor för uthyrning i Söderhamns skärgård. Figuren visar antalet besökare under 2021.

Källa: Söderhamns kommun

Besöksnäringen i kommunen växer.

Målet är att bygga upp en motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

Aktuella delmål

- 9.1 Skapa hållbara, motståndskraftiga och inkluderande infrastrukturer.
- 9.4 Uppgradera all industri och infrastruktur för ökad hållbarhet.

Aktiviteter och åtgärder

Satsningar på vägar, järnvägar och IT är viktiga för att öka den regionala tillgången till arbetstillfällen, för att bedriva företagsverksamhet och därmed åstadkomma en långsiktigt hållbar tillväxt.

Utbyggnaden av bredband sker kontinuerligt och i enlighet med de regionala målen om bredband till 2025. Delmålet till 2020 har varit att 90 procent av alla hushåll och 95 procent av företagen bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit per sekund. Drygt 98 procent av alla hushåll och företag i kommunen har i dag tillgång till bredband om minst 100 Mbit per sekund. Utbyggnaden har främst skett i Söderhamn Näras regi men även andra aktörer på marknaden har bidragit till utbyggnaden.

En väl fungerande kollektivtrafik är en motor för hållbar utveckling. En relativt stor andel av befolkningen (drygt 80 procent) har nära till kollektivtrafik (< 500 m). I översiktsplanen finns en planeringsinriktning om att kommunen genom den fysiska planeringen ska underlätta resande med färdmedel enligt följande prioritering: gång- och cykel, kollektivtrafik och bil (fossilfria drivmedel).

Utbudet av bussturer minskade i samband med besparingar hos Region Gävleborg under 2020 – 2021. Kommunen investerade dock i busshållplatser under året. Bland annat tillgänglighetsanpassades busshållplatser. Det finns planer på att ta fram en samlad trafikplan för Söderhamns kommun de närmaste åren.

Tillgången till publika laddstolpar för elfordon är begränsad i kommunen men under 2021 har en kommunövergripande arbetsgrupp arbetat för att skynda på utbyggnaden av laddplatser. Flera publika semisnabbladdare har kommit på plats i centrum under 2021 och arbetsgruppen arbetar vidare med att ta fram en strategi för utbyggnad av publika laddplatser och laddplatser för kommunala verksamheter. Flera privata aktörer har investerat i snabbladdplatser i anslutning till E4.

Kommunen arbetar med näringslivsutveckling gentemot små och medelstora företag. Kommunen deltar i projektet ”Vi ställer om” som syftar till att hjälpa företag med stöd för omställning och utveckling till att bli mer innovativa, digitaliserade, hållbara och konkurrenskraftiga. Det finns flera industrier i kommunen som arbetar innovativt, bland annat med att utveckla och producera produkter från skogsråvaror.

I Söderhamn finns flera hamnar som trafikeras av fartyg, däribland Orrskär och Långrör. Orrskär är den största hamnen. Under år 2021 anlöpte drygt 800 godsvagnar med skogsråvara till hamnen för omlastning. Drygt 340 000 ton skogsråvara lastades på 62 fartyg för vidare transport. Det är lägre siffror än tidigare år.

Utpendlingen är högre än inpendlingen till kommunen, vilket visar att många invånare väljer att bo kvar i kommunen trots arbete på annan ort. År 2020 pendlade drygt 2 000 personer till arbete i andra kommuner. Av dessa pendlade drygt 590 personer till Bollnäs, 450 personer till Gävle, 290 personer till Hudiksvall och 230 personer till Stockholmsområdet inklusive Södertälje. Drygt 1 500 personer pendlar in till arbete i Söderhamns kommun från andra kommuner. Antalet personer som både arbetar och bor i kommunen var knappt 9 000 år 2020 vilket är en minskning med ca 300 personer jämfört med år 2018.

Kommunen planerar att växla upp arbetet med hållbara transporter och ansökte under 2021 om stadsmiljöavtal från Trafikverket. Kommunen planerar även att ta fram en samlad trafikplan som inkluderar samtliga trafikslag.

Utmaningar och möjligheter

En av de allra viktigaste hållbarhetsfrågorna för Söderhamn är omställning till hållbara resor och transporter. Det finns ett stort behov av att förbättra möjligheterna att resa med busslinjer i kommunen. Kommunen behöver vara drivande för att få del av regionala medel till kollektivtrafik, cykelvägar, pendlarparkeringar och andra investeringar som kan underlätta hållbart resande. Kommunen behöver också vara aktiv med att söka gröna statsstöd till exempel i form av ”stadsmiljöavtal” och ”klimatklivet”. Gröna statsstöd kan nyttjas till investeringar i infrastruktur för transporter som utbyggnad av cykelvägar och laddinfrastruktur för elbilar. Det finns behov av en samlad trafikplan och en uppdaterad budget för bland annat underhåll och utbyggnad av cykelvägar.

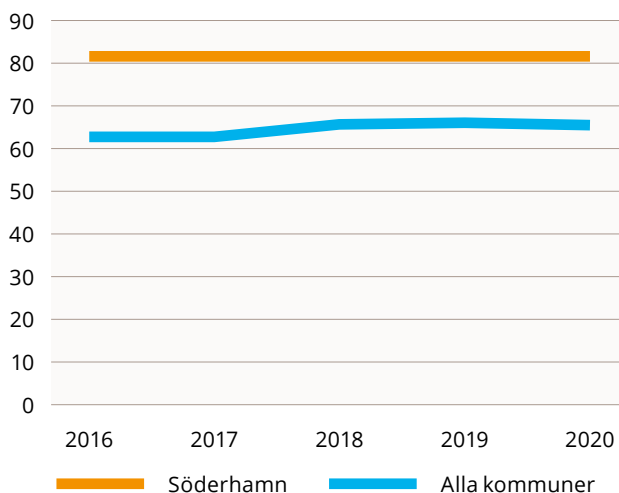
De stora satsningar som planeras för dubbelspår vid Ostkustbanan kommer minska restiden till och från Söderhamn. Satsningarna kommer leda till att det blir lättare att bo och pendla, både till och från Söderhamn.

Stora investeringar planeras också vid Orrskärshamnen som är Sveriges största hamn för sågade trävaror. Kommunens industrier präglas till stor del av förädling av skogsråvara och det finns en fortsatt stor potential att utveckla innovationer som bidrar till de globala hållbarhetsmålen.

Under 2021 har pandemin öppnat för nya möjligheter till distansarbete. Behovet av en fortsatt utbyggnad av bredband har blivit påtagligt under samma period.

Befolkning i kollektivtrafknära läge

(andel i procent)

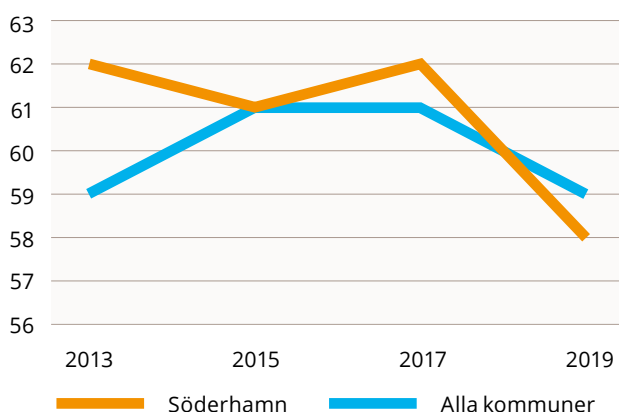

I Söderhamns kommun har en relativt hög andel av befolkningen nära (< 500 m) till kollektivtrafik.

Källa: KOLADA

Medborgarnas betyg på kommunikationer

(nöjd-region-index)

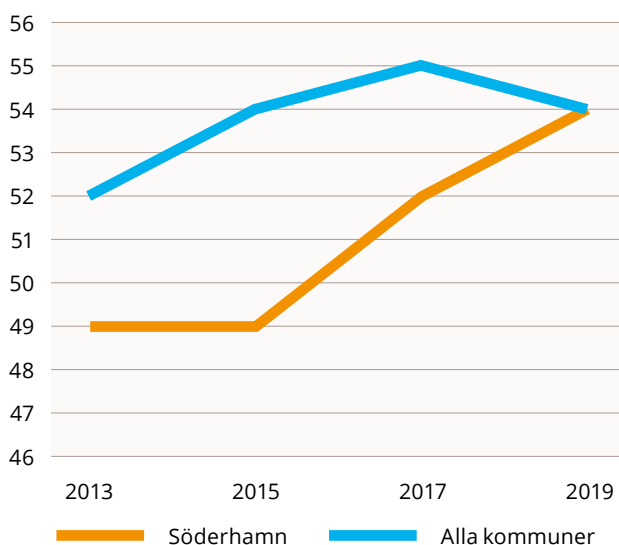
Diagrammet visar medborgarnas bedömning av kommunikationerna i kommunen, skala 0 – 100 (nöjd-region-index). Frågor från medborgarenkäten om tillgång till gång- och cykelvägar, möjlighet att använda kollektivtrafik, samt möjlighet att kunna transportera sig med bil, ligger till grund för sammanställningen.

Medborgarnas betyg gällande kommunikationer har minskat de senaste åren.

Källa: SCB:s medborgarundersökning

Medborgarnas betyg på gång- och cykelvägar

(nöjd-region-index)

Diagrammet visar medborgarnas bedömning av gång- och cykelvägar i kommunen, skala 0 – 100 (nöjd-region-index). Frågor från medborgarenkäten om underhåll och skötsel, snöröjning och trafiksäkerhet ligger till grund för sammanställningen.

Medborgarnas betyg gällande gång- och cykelvägar har ökat de senaste åren.

Källa: SCB:s medborgarundersökning

Ett jämlikt samhälle bygger på principen om allas lika rättigheter oberoende av till exempel kön, sexuell läggning, etnicitet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning och härkomst, som grund för en rättvis fördelning av resurser och såväl ekonomiskt som politiskt inflytande i samhället.

Aktuella delmål

- 10.1 Minska inkomstklyftorna.
- 10.2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering.
- 10.3 Säkerställ lika rättigheter för alla och utrota diskriminering.
- 10.7 Främja ansvarsfull och säker migration.

Aktiviteter och åtgärder

Att som nyanländ få komma ut på arbetsmarknaden eller i andra former av sysselsättning är en framgångsfaktor för att kunna träna språket och komma med i olika sammanhang. Det leder till ökad jämlikhet och främjar social och ekonomisk inkludering.

Kommunen arbetar med flera projekt och riktade åtgärder för att få nyanlända ut på arbetsmarknaden. "Vägen till språkutvecklande arbetsplatser" är ett projekt där språkombudutbildare utbildas för att därefter vara språkstödare på arbetsplatser. Målet är att alla arbetsplatser ska ha tillgång till språkombud som stöd för utlandsfödda medarbetare. Projektet har fått stor uppmärksamhet och ses som en nödvändighet för att säkerställa framtida rekrytering inom omvårdnad. Tanken är att sprida metoden från omvårdnadsförvaltningen till flera förvaltningar.

Det pågår även ett ESF-projekt där kommunen stödjer SFI-elever med försörjningsstöd att klara av SFI (Svenska för invandrare). Förutom tillgång till extra språkträning, samhällskunskap, föräldrautbildning, digital kompetens och fysisk träning får deltagarna i projektet hjälp med att skapa nya nätverk genom civilsamhället.

Integration och egenförsörjning är ett utpekat prioriterat område under mandatperioden i kommunen. Det finns ett förvaltningsövergripande integrationsnätverk i kommunen som arbetar med strategiska integrationsfrågor. Utifrån en handlingsplan har olika insatser genomförts och arbetet utvecklats under 2021.

Webbplatsen informationsoderhamn.se säkerställer att man på ett enkelt sätt kan ta del av lokal samhällsinformation på sex olika språk. När det gäller politisk inkludering genomfördes ett uppsökande arbete inför valet 2018 för att öka kunskapen om demokrati och öka röstdeltagandet.

I takt med en ökad urbanisering finns risker att fördelningen av välfärd mellan stad och land blir alltmer ojämlik. Söderhamns kommun deltar i det europeiska samarbetsprojektet "SARURE" med mål om att förbättra förutsättningarna för handel och skapa idéer för utveckling och innovation på landsbygden.

I den nyligen antagna översiktsplanen för Söderhamns kommun lyfts ”en levande landsbygd med starka kommundelscentrum” fram som en del av utvecklingsstrategin. Genom riktade insatser till kommundelscentrum i Trönö, Bergvik, Ljusne och Stråtjärä-Holmsvedenbygden ska landsbygdens position stärkas. I planen slås fast att det i kommundelscentrumen ska finnas ett varierat bostadsutbud för livets alla skeden och ett basutbud av service och funktioner.

Utmaningar och möjligheter

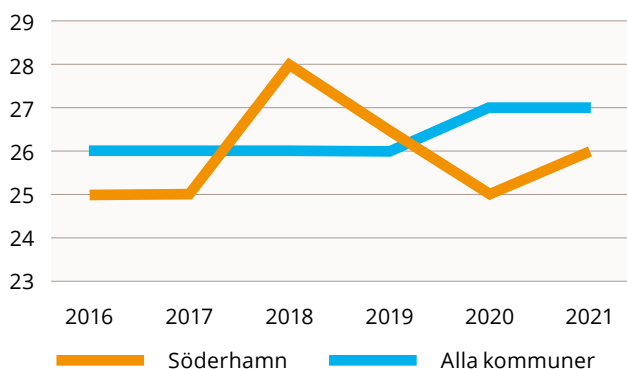
Det är viktigt att kommunens investeringar bidrar till ett mer jämlikt samhälle och att investeringar kommer områden med socioekonomiska utmaningar till del. Under 2021 påbörjades arbete med att fram ett nytt planprogram för området Norra staden, en stadsdel som präglas av socioekonomiska utmaningar.

Olika former av integrationsarbete bidrar till att minska problematiken kring ojämlikhet i samhället och de sociala utmaningar som följer av segregation. En stor utmaning ligger i att bryta befintlig boendesegregation som många gånger grundas i människors värderingar och fördomar. Det är ett arbete som kräver långsiktighet och medvetna satsningar.

Jämlikhet handlar också om rättigheter för till exempel funktionsnedsatta. I Söderhamn finns goda erfarenheter från socialt företagande och det är exempel på företagande som kan utvecklas för att hjälpa människor från utanförskap till medborgarskap på riktigt.

I ett jämlikt samhälle har barn rätt till en jämlik barndom. Under 2020 stärktes barn rättigheter i och med att barnkonventionen blev en del av svensk lagstiftning. Inom kommunens verksamheter krävs fortsatt arbete för att barns bästa ska stå i fokus. Kommunen tar från och med år 2020 fram ett årligt barnbokslut som lyfter de utmaningar och möjligheter som finns i de kommunala verksamheterna utifrån ett barnperspektiv.

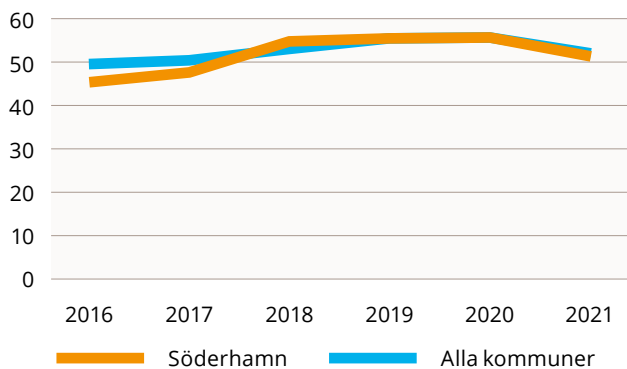
Invånare 16 – 84 år med avsaknad av tillit till andra (andel i procent)

Ökade klyftor i samhället bidrar till ett ojämnt samhälle med risk för lägre tillit människor emellan. I Söderhamns kommun sakade 26 procent av invånarna mellan 16 – 84 tillit till andra år 2021. På nationell nivå var motsvarande siffra 27 procent.

Källa: KOLADA

Förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20 – 64 år, vistelsetid 4 – 6 år (andel i procent)

Andelen förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) med vistelsetid 4 – 6 år i Sverige, har ökat kontinuerligt de senaste åren men under 2020 bröts trenden. Med skyddsbehövande och deras anhöriga avses personer som sökt asyl och fått uppehållstillstånd, deras anhöriga samt kvotflyktingar. Indikatoren är ett mått på integration.

Källa: KOLADA

I ett jämlikt samhälle har alla lika rättigheter.

Omställning till en hållbar konsumtion och produktion av varor och tjänster är en nödvändighet för att minska negativ påverkan på klimat och miljö samt människors hälsa. En hållbar konsumtion och produktion bidrar bland annat till en effektiv användning av resurser, hänsyn till ekosystemtjänster som är nödvändiga för försörjningen, samt minskad påverkan från farliga kemikalier.

Aktuella delmål

- 12.2 Hållbar förvaltning och användning av naturresurser.
- 12.3 Halvera matsvinnet i världen.
- 12.4 Ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall.
- 12.5 Minska mängden avfall markant.
- 12.6 Uppmuntra företag att tillämpa hållbara metoder och hållbarhetsredovisning.
- 12.7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling.
- 12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar.

Aktiviteter och åtgärder

Det kommunala avfallsbolaget Söderhamn Nära ansvarar för att samla in, behandla och återvinna hushålls- och matavfall i kommunen. Bolaget har under 2021 fastställt de utökade öppettiderna på Långtå återvinningscentral, ÅVC. Möjligheten att lämna in textilier för återvinning finns fortsatt på Långtå ÅVC samt vid tio återvinningsstationer i kommunen. Under 2021 samlades det in drygt 74 ton textilier till återvinning. Motsvarande siffra för 2020 var 68 ton.

Under 2021 har en ny kretsloppsplan (avfallsplan) tagits fram för Söderhamns kommun. I kretsloppsplanen finns en rad åtgärder som kommer att bidra till en hållbar avfallshantering men även bidra till mer hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

I kretsloppsplanen finns åtgärder med för att minska matsvinnet i kommunala verksamheter som skola, förskola och äldreomsorg. Det finns också med åtgärder som handlar om att bygga ut källsortering i kommunala verksamheter, minska plastanvändningen och att arbeta för ett ökat återbruk av bland annat datorer och telefoner.

I kommunens verksamheter finns flera former av återbruk. Kommunen driver sen flera år tillbaka ett sportotek där invånarna kan låna sport- och fritidsutrustning för en tid. Verksamheten bygger på att invånare, företag med flera, skänker utrustning som inte längre används. En platsansvarig för konceptet Fritidsbanken rekryterades under 2021 och arbetet med att utveckla Sportotekets verksamhet till en "Fritidsbank" påbörjades. Under 2021 påbörjades även en komplettering av Långtå ÅVC med ett inlämningsställe för Fritidsbanken. Kommunen har också en intern möbelåtervinning som lagar och reparerar möbler och förmedlar dem vidare till verksamheter som behöver "nya" möbler. Verksamheten drivs i arbetsmarknadsenhetens regi.

DELMÅL 12-5

MINSKA MÄNGDEN AVFALL MARKANT

DELMÅL 12-6

UPPMUNTRA FÖRETAG ATT TILLÄMPA HÅLLBARA METODER OCH HÅLLBARHETSREDOVISNING

DELMÅL 12-2

HÅLLBAR FÖRVALTNING OCH ANVÄNDNING AV NATURRESURSER

DELMÅL 12-3

HALVERA MATSVINNET I VÄRLDEN

DELMÅL 12-7

FRÄMJA HÅLLBARA METODER FÖR OFFENTLIG UPPHANDLING

DELMÅL 12-4

ANSVARSFULL HANTERING AV KEMIKALIER OCH AVFALL

DELMÅL 12-8

ÖKA ALLMÄNHETENS KUNSKAP OM HÅLLBARA LIVSSTILAR

De kommunala verksamheterna gör stora inköp av produkter. I kretsloppsplanen finns åtgärder med som handlar om att upphandla material med lång livslängd, upphandla fler tjänster och funktioner istället för produkter, upphandla begagnade produkter och reservdelar, samt produkter av återvunnet och återvinningsbart material. Under 2021 antog Söderhamns kommun en ny upphandlings- och inköbspolicy samt riktlinjer för direktupphandling för kommunen. Riktlinjerna omfattar en rad hållbarhetsaspekter bland annat cirkulär ekonomi, livscykelperspektiv och miljömässiga och sociala hållbarhetskrav. Nya upphandlingar är på gång som rymmer inköp av begagnade produkter och tjänster för att laga och reparera varor.

Via energirådgivning och konsumentvägledning har kommunen verktyg för att bidra till en hållbar livsstil bland invånarna. Kommunens arbete med tillsyn inom miljö, hälsa och livsmedel bidrar till en hållbar produktion hos kommunens företag. Arbetet med detaljplanering och bygglovsprövning bidrar också till hållbara livs- och boendemiljöer i kommunen.

Målet om en hållbar konsumtion och produktion handlar även om hållbar förvaltning och användning av naturresurser. Kommunen har som markägare en viktig roll att spela för att driva hållbart skogsbruk, värna åkermarkens värde för livsmedelsförsörjning, bidra till ökad biologisk mångfald och väga in hållbarhetsaspekter då mark och vatten nyttjas för energiproduktion, exploateringar och så vidare.

Utmaningar och möjligheter

Kommunens kretsloppsplan som antogs 2021 innehåller konkreta åtgärder som behöver genomföras för att Söderhamn ska bidra till en hållbar och mer cirkulär konsumtion där produkter återbrukas och avfallsmängderna minskar. Inventeringar i de kommunala fastigheterna har gjorts under 2021, ett underlag som ligger till grund för införande av källsortering i verksamheter. En utmaning ligger i att sy ihop och komma igång med investeringar i miljöhus och källsortering i kommunal verksamhet. Inför år 2022 finns planer på att satsa på avfallspedagoger som kan arbeta med beteendeförändringar kopplat till kretsloppsplanen.

Under 2021 ”kranmärktes” Söderhamn Näras verksamheter. Beslut om införande av ”kranmärkning” för hela kommunkoncernen kvarstår. Kommunen bör även ta ställning till ett medlemskap i Håll Sverige Rent, en organisation som stödjer kommuner med flera aktörer i arbetet för att minska nedskräpning.

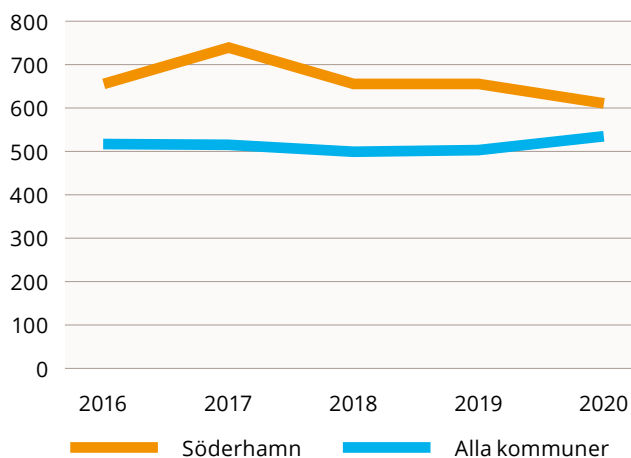
Genom att utveckla hållbara upphandlingar kan kommunen minska miljöpåverkan och även bidra till social hållbarhet om sådana krav ställs. En stor utmaning ligger i att nyttja de avtal som tas fram, att kommunen är trogen de avtal som finns. I flertalet fall finns hållbarhetskrav med i avtalen och det är viktigt att priset inte alltid får avgöra val av produkter. Det finns potential att utveckla uppföljningen av genomförda upphandlingar, både uppföljning av om leverantörer lever upp till de krav som ställs men även intern uppföljning i kommunens verksamheter som visar om avtalen följs. I avtalsdatabasen finns dessutom möjlighet att till exempel följa upp miljömärkta produkter. Under 2021 påbörjades ett arbete med att följa upp miljöaspekter för de kommunala inköpen.

Det är viktigt att kommunen ställer miljökrav vid större investeringar. Utöver löpande inköp av produkter upphandlar kommunen entreprenad och material för bygge och anläggning av fastigheter, vägar med mera.

I arbetet med att ställa om till en hållbar konsumtion är det viktigt att vara medveten om att beteendeförändringar tar tid. Det krävs ett långsiktigt arbete för att förändra konsumtionsmönster.

Insamlat hushållsavfall totalt

(kilo per person)

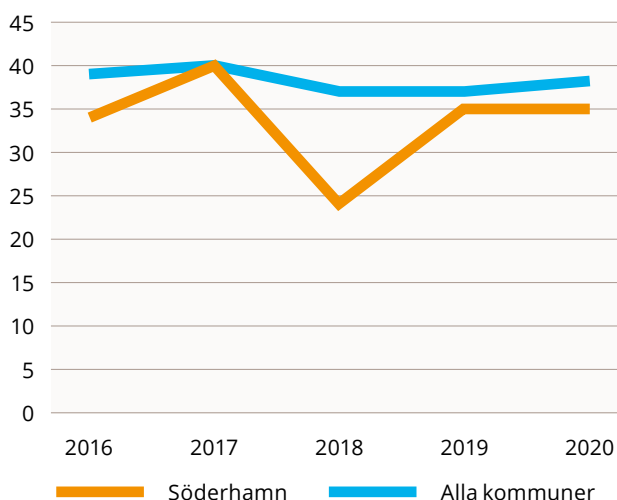

Mängden hushållsavfall som samlas in i Söderhamns kommun har de senaste åren varierat mellan 600 – 750 kg per person och år. Motsvarande siffra på nationell nivå är 500 kg. Det finns en stor potential att öka källsorteringen i hushåll och sänka mängden hushållsavfall.

Källa: KOLADA

Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inklusive biologisk behandling

(andel i procent)

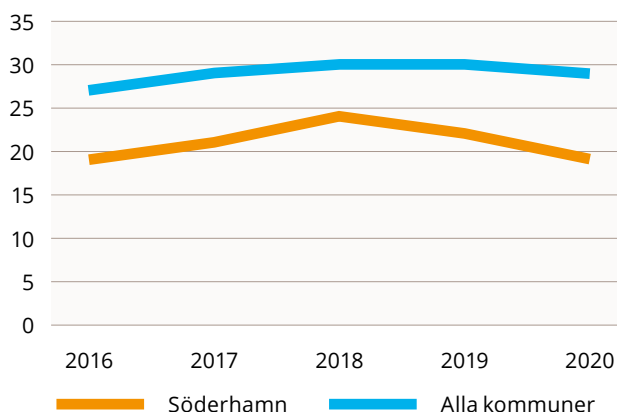

I Söderhamns kommun samlas två fraktioner in i hushållsnära; matavfall och restavfall. Resterande hushållsavfall samlas in via återvinningsstationer samt Långtå återvinningscentral. Andelen insamlat hushållsavfall som materialåtervinns av total mängd som samlas in, har de senaste åren varierat mellan 25 – 40 procent. Önskvärt är att andelen är så hög som möjligt. Det tyder på att invånarna minskar mängden hushållsavfall och istället sorterar ut förpackningar, matavfall, tidningar med mera.

Källa: KOLADA

Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet

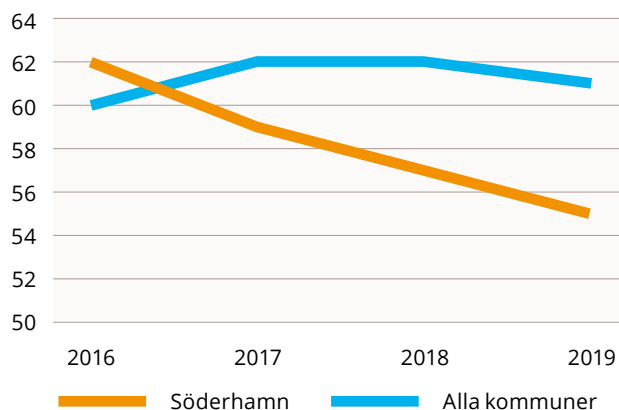
(andel i procent)

Andelen ekologiska livsmedel av total mängd inköpta livsmedel, har minskat de senaste åren i Söderhamns kommun

Källa: KOLADA

Medborgarnas betyg på kommersiellt utbud (nöjd-region-index)

Diagrammet visar medborgarnas bedömning av det kommersiella utbudet i kommunen, skala 0 – 100 (nöjd-region-index). Frågor från medborgarenkäten om utbud av livsmedelsaffärer, andra affärer samt service, kaféer, barer och restauranger inom rimligt avstånd, ligger till grund för sammanställningen.

Medborgarnas betyg gällande det kommersiella utbudet har minskat de senaste åren.

Källa: SCB:s medborgarundersökning

Utsiktstornet på Östra berget i Söderhamn.

Foto: Maria G Nilsson

Telefon: 0270-750 00
E-post: kundtjanst@soderhamn.se

Postadress:
Söderhamns kommun
826 80 Söderhamn

www.soderhamn.se

**Söderhamns
kommun**